Vjera u Boga -spaja ili dijeli?

Faith in God -unites or divides?

Banja Luka, 25./26. III. 2022.

IANUBIH

INTERNACIONALNA AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI

INTERNATIONAL ACADEMY OF SCIENCE AND ARTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Europska akademija, Kralja Petra I. Karađorđevića 80, Banja Luka, BiH

Internacionalna akademija nauka i umjetnosti
u Bosni i Hercegovini

Vjera u Boga – spaja ili dijeli?

International Academy of Science and Arts
in Bosnia and Herzegovina

Faith in God – unites or divides?

25. i 26. III. 2022. godine (petak i subota) /
March 25 and 26, 2022 (Friday and Saturday)

Europska akademija,
Kralja Petra I. Karađorđevića 80 BiH – 78 000 Banja Luka

Bosna i Hercegovina / Bosnia and Herzegovina

IANUBIH

INTERNACIONALNA AKADEMIJA NAUKA
I UMJETNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI

INTERNATIONAL ACADEMY OF SCIENCE
AND ARTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Program / Programme **Petak / Friday 25.03.2022.**

EUROPSKA AKADEMIJA, Kralja Petra I. Karađorđevića 80

	11 : 00 – 14 : 00		11-12 Dolazak sudionika, preuzimanje knjižice sažetaka, upoznavanje 12-14 Zajednički ručak 14 Dobrodošlica biskupa Komarice i uvodna predavanja
			14:00–15:20 *Predsjedava / Chairperson: Mijo Nikić*
	14 : 00 – 14 : 20		Ak. biskup dr. Franjo KOMARICA **Utjecaj religije na duhovno stanje pojedinca i zajednice / The Influence of Religion on the Spiritual State of the Individual and the Community**
	14 : 20 – 14 : 40		Ak. prof. dr. Asim KURJAK **Znanost i religija - sinergizam a ne skepticizam / Science and Religion - Synergy and not Skepticism**
	14 : 40 – 15 : 00		Ak. Aziz HASANOVIĆ **Međureligijskim dijalogom do ljudskog bratstva / Thorugh Interreligious Dialogue to Human Fraternity**
	15 : 00 – 15 : 20		Ak. prof. dr. Sead ALIĆ **Bog / God**

			15:20–16:35 *Predsjedava / Chairperson: Mijo Nikić*
	15 : 20 – 15 : 35		Mons. prof. dr. Franjo TOPIĆ **Aktualna stajališta Katoličke crkve o međureligijskom dijalogu / Current Views of the Catholic Church on Interreligious Dialogue**
	15 : 35 – 15 : 50		Doc. dr. Rusmir ŠADIĆ **Od protureligija ka religijskom pluralizmu / From Counter-Religions to Religious Pluralism**
	15 : 00 – 16 : 05		Doc. dr. Ivan PLATOVNJAK i Prof. dr. Ahmet TÜRKAN **Mogućnost izgradnje bratstva i/ili prijateljstva između kršćana i muslimana / The Possibility of Building Brotherhood and/or Friendship between Christians and Muslims**
	16 : 05 – 16 : 20		Ak. prof. dr. Mislav JEŽIĆ **Može li vjera u jednoga Boga razdvajati? / Can the Faith in one God divide People?**
	16 : 20 – 16 : 35		*Diskusija / Discussion*
			Pauza / Break

			16:45–18:00 *Predsjedava / Chairperson: Pavo Barišić*
	16 : 45 – 17 : 00		Prof. dr. Fahira FEJZIĆ ČENGIĆ **Kako do mira među religijama? / How to achieve Peace among Religions?**
	17 : 00 – 17 : 15		Doc. dr. Zoran TURZA **Od Schellinga do pape Franje. Kako smo od Schellinga naučili živjeti u poliedru prožetom napetostima. / From Schelling to Pope Francis. How we learned from Schelling to live in a Polyhedron Imbued with Tension.**
	17 : 15 – 17 : 30		Doc. dr. Slobodan PRODIĆ **Politička pozornica kao projekcija bigotizma/ Politička instrumentalizacija vere u Boga/Alaha / Political Scene as the Projection of Bigotism / Political Instrumentalization of Faith in God**
	17 : 30 – 17 : 45		Prof. dr. Anto MIŠIĆ **Religijske dileme / Religious Dilemmas**
	17 : 45 – 18 : 00		*Diskusija / Discussion*
			Pauza / Break

			18:10–19:25 *Predsjedava / Chairperson: Hrvoje Jurić*
	18 : 10 – 18 : 25		Dr. sc. Berislav ČOVIĆ **Religije kao promicateljice mira i međureligijskog dijaloga promatrane u kontekstu Projekta svjetski etos / Religions as Promoters of Peace and Interreligious Dialogue observed in the Context of the World Ethos Project**
	18 : 25 – 18 : 40		Ak. prof. dr. Nikica GABRIĆ **Jesmo li sami u svemiru? / Are we alone in the Universe?**
	18 : 40 – 18 : 55		Prof. dr. Dževad ZEČIĆ **Znanost i religija - put do cjelovite slike svijeta / Science and religion - the Path to a complete Picture of the World**
	18 : 55 – 19 : 10		Prof. dr. u. m. Lino VELJAK **Nužnost primata praktičkoga / The Necessity of the Priority of the Practical / Die Notwendingkeit der Priorität des Praktischen**
	19 : 10 – 19 : 25		*Diskusija / Discussion*
	19 : 30		*Večera / Dinner*

			9:00–10:15 *Predsjedava / Chairperson: Dževad Zečić*
	9 : 00 – 9 : 15		Prof. dr. sc. Hrvoje JURIĆ **Religija i revolucija / Religion and Revolution**
	9 : 15 – 9: 30		Izv. prof. dr. sc. Ivan ANDRIJANIĆ **Problem religijske snošljivosti u Indiji: teorija i svakodnevno iskustvo. / The Problem of Religious tolerance in India: Theory and Everyday Experience.**
	9 : 30 – 9 : 45		Prof. dr. Selami ERDOGAN **Religijska, nacionalna i univerzalna ljudskost prema sufijama. / Religious, National and Universal Humanness according to Sufis.**
	9 : 45 – 10 : 00		Ak. prof. dr. Mijo NIKIĆ **Vjera i fanatizam: psihološko-teološka refleksija / Faith and Fanaticism: Psychological-theological Reflection**
	10 : 00 – 10 : 15		*Diskusija / Discussion*
			Pauza / Break

			10:30–11:45 *Predsjedava / Chairperson: Lino Veljak*
	10 : 30 – 10 : 45		Ak. prof. dr. Miro JAKOVLJEVIĆ i Ivan JAKOVLJEVIĆ **Mentalno zdravlje, duhovnost i globalni ethos: kako bog oblikuje naš um i mozak? / Mental health, Spirituality and global Ethos: How God Changes our Mind and Brain?**
	10 : 45 – 11 : 00		Ak. prof. dr. Velimir SRIĆA **Utjecaj digitalnih tehnologija i vrijednosti na vjerske stavove mladih generacija / The Impact of Digital Technologies and Values on Young Generations' Religious Attitudes**
	11 : 00 – 11 : 15		Ak. prof. dr. Pavo BARIŠIĆ **Vjera spaja u radu i molitvi – Opatija Marija Zvijezda kao preteča ujedinjene Europe / Faith connects in Work and Prayer – Maria Star Abbey as a Forerunner of a United Europe**
	11 : 15 – 11 : 30		Doc. dr. Haris DERVIŠEVIĆ **Od Stare crkve do Gazijine biblioteke, od ikone do kaligrafije / From the Old Church to Gazi's Library, from the Icon to Calligrapy**
	11 : 30 – 11 : 45		*Diskusija / Discussion*
			Pauza / Break

			12:00–14:00 *Predsjedava / Chairperson: Fahira Fejzić Čengić*
	12 : 00 – 12 : 15		Prof. dr. Aida ABADŽIĆ HODŽIĆ **U potrazi za Svetim u modernoj i savremenoj bh. umjetnosti: odabrani primjeri / The Search for the Holy in Modern and Contemporary BiH Art: Selected Examples**
	12 : 15 – 12 : 30		Doc. dr. Ema MAZRAK **Stećak obelisk iz Gornjih Bakića: reprezentatavni primjer sinteze umjetnosti kršćanstva i islama / The Stećak Obelisk from Gornji Bakići: a Fine Representative Example of the Synthesis of Christian and Islamic Art**
	12 : 30 – 12 : 45		Prof. dr. Safvet HALILOVIĆ **Islamska tradicija Bošnjaka kao primjer suživota i poštivanja drugog i drugačijeg / Islamic Tradition of Bosniaks as an Example of Coexistence and respect for the Other and Different**
	12 : 45 – 13 : 00		Dr. Safer GRBIĆ **Zasnivanje antietike. Eksplikacija antinomičnosti osnovnih dogmatskih učenja islama Al-Ash'arija posredstvom Kantovog učenja o transcendentalnoj dijalektici / Establishing Antietics. An Explanation of the Antinomy of the basic Dogmatic teachings of Islam Al-Ash'ari through Kant's teachings on Transcendental Dialectics**

	13 : 00 – 13 : 15		Mr Esko MURATOVIĆ **O etici obzirnosti i humanizmu islama / On the ethics of consideration and the humanism of Islam**
	13 : 15 – 13 : 30		Dr. sc. Antonio PEHAR **Promocija međureligijskog dijaloga u cilju čuvanja dostojanstva čovjeka na primjeru Deklaracije o ljudskom bratstvu za mir u svijetu i zajednički suživot / Promotion of Inter-religious Dialogue in order to preserve Human Dignity on the Example of the Document on Human Fraternity for World Peace and Living Together**
	13 : 30 – 14 : 00		***ZAVRŠNA DISKUSIJA / CLOSING SESSION***
	14 : 00 15 : 00		*Ručak / Lunch* Razgledanje Europskog centra za mir i suradnju Marija Zvijezda / Sightseeing of the European Center for Peace and Cooperation Marija Zvijezda

SAŽECI IZLAGANJA / PAPER ABSTRACTS

INTERNACIONALNA AKADEMIJA NAUKA
I UMJETNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI

INTERNATIONAL ACADEMY OF SCIENCE
AND ARTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Prof. dr. AIDA ABADŽIĆ HODŽIĆ, redovna profesorica

Univerzitet u Sarajevu – filozofski fakultet
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
aida.abadzic-hodzic@ff.unsa.ba
aida.abadzic@bih.net.ba
(+387) 61/800-301

Biografija

Aida Abadžić Hodžić redovna je profesorica na Katedri za historiju umjetnosti Filozofskog fakulteta u Sarajevu, na predmetima iz oblasti moderne umjetnosti i moderne i savremene nacionalne umjetnosti. Rođena je u Zagrebu 1970. godine. Diplomirala je na odsjecima za Povijest umjetnosti i Romanistiku – Francuski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje je završila i postdiplomske magistarske studije 2003.godine, na Katedri za modernu umjetnost i vizualne komunikacije. Doktorirala je 2008.godine na Katedri za historiju umjetnosti Filozofskog fakulteta u Sarajevu sa temom pod naslovom „Bosanskohercegovačka grafika 1960ih i 1970ih godina u kontekstu evropskog moderniteta i postmoderniteta". Stručna usavršavanja i gostujuća predavanja obavila je na Karl Ruprechts Univerzitetu u Heidelbergu (2009), na Karl Franzaens Univerzitetu u Grazu (2010) i na Kunsthochschule Weissensee u Berlinu (2011, 2015). Autorica je sedam knjiga i deset likovnih monografija te više od stotinu naučnih i stručnih tekstova u domaćim i međunarodnim publikacijama. Bila je autorica velikog broja retrospektivnih izložaba modernih i savremenih umjetnika u BiH i u inozemstvu, između ostalih u Museo Correr u Veneciji, Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, Palais UNESCO u Parisu, Pera museum u Istanbulu.Bila je glavna urednica prvog bh časopisa za savremene vizualne umjetnosti, likovnu kritiku i teoriju *Vizura* i učesnik i voditelj velikog broja međunarodnih naučno-istraživačkih projekata, između ostalih bila je nacionalni koordinator za BiH projekta *Baunet – Bauhaus: umrežavanja ideja i prakse* u okviru EU programa *Kultura 2011-2015.* Članica je AICA-e (međunarodne asocijacije likovnih kritičara).

U potrazi za Svetim u modernoj i savremenoj bh. umjetnosti: odabrani primjeri

Sažetak

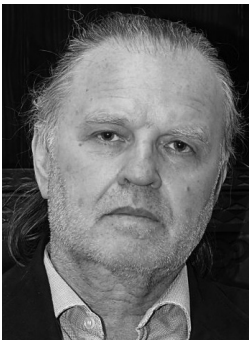
U radu će se predstaviti prisustvo religijskih tema i motiva i potraga za Svetim u umjetnosti bosanskohercegovačkih umjetnika kroz 20. stoljeće, od pionira modernog slikarstva do savremenih tematizacija, u problemskom okviru koji ukazuje na složenost i kompleksnost pristupa i neposrednih poticaja za naglašeno individualna istraživanja. Rad će uključiti i one autore koji su prisustvu ovih fenomena pristupali sa naglašeno kritičke pozicije, a koja je u njihovim opusima rezultirala izdvojenim mjestom u savremenoj bh umjetnosti i inovativnim iskoracima unutar vlastitog opusa.

The Search for the Holy in Modern and Contemporary BiH Art: Selected Examples

Abstract

The paper will present the presence of religious themes and motives and the search for the Sacred in the art of Bosnian artists through the 20th century, from the pioneers of modern painting to contemporary themes, in a framework indicating the complexity of approaches and immediate incentives for very individualistic research. The paper will include those authors who approached the presence of these phenomena from a highly critical position, which in their works has resulted in a striking position in contemporary B&H art and innovative steps within their own work.

Ak. prof. dr. SEAD ALIĆ

Sveučilište Sjever
Zagreb, Hrvatska
salic@unin.hr
098 9828592
www.seadalic.com
www.centar-fm.org

Biografija

Prof. dr. sc. Sead Alić rođen je 17. ožujka 1956. u Donjoj Vraci (Zenica), BiH. Osnovnu školu i gimnaziju završio u Doboju. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studirao filozofiju i jugoslavistiku. Magistrirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu s temom Iskustvo estetičke misli Waltera Benjamina 1985. godine. Za HTV je producirao 120 emisija Knjigom u glavu, 20 dokumentarnih filmova serijala Priče hrvatskih otoka. Osnovao Kulturni centar (KCCK) u Zagrebu. Na poslijediplomskom doktorskom studiju književnosti na Filozofskom fakultetu u Rijeci obranio je 2007. doktorsku disertaciju pod naslovom Filozofija i književnost, Od ideologija zavođenja do manipuliranja medij(im)a. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu obranio je 2009. drugu doktorsku radnju iz polja filozofije Filozofija medija MarshallaMcluhana. Inicirao (2007) osnivanje Sekcije za filozofiju medija pri Hrvatskom filozofskom društvu. Sudjelovao na tridesetak međunarodnih znanstvenih simpozija. Jedan od predsjednika Programskog i Kao vanjski suradnik u zvanju profesora visoke škole (izabran u zvanje 2010.) predavao je na visokom učilištu Vern u Zagrebu. Trenutno u zvanju izvanrednog profesora. Od 2012 godine predaje na Sveučilištu Sjever (nekada Medijsko sveučilište). Pet semestara bio je pročelnik Studija novinarstva.
Glavni je i odgovorni urednik znanstvenog časopisa Inmediasres .Uređuje i zbornike filozofije medija (Sveučilišta Sjever). Član je i redakcija časopisa CM (Beograd, Novi Sad), te časopisa Mešihata Islamske zajednice u Hrvatskoj – Minber.

Bog

Sažetak

Ovaj tekst i ovaj pristup žele skrenuti pozornost na oblike ljudskog posredovanja ideje Boga; na smrt medija u kojima se Bog objavio, a koja koincidira sa gubitkom povjerenjem u ideju Boga, koja je previše ljudskom.

U tom smislu govori se o 'zemaljskom Bogu' koji različitim interesnim grupama služi kao izgovor za djelovanje ili nedjelovanje.

Ideja Boga vratila se njegovoj barbarskoj nazočnosti u životima naših naroda. Nebo je podijeljeno. Bog je postao izgovor za idole i njihove institucije, bogove među ljudima.

Na pravim vjernicima je pokušati ujediniti nebo i pokušati čuti nebo nekim novim medijem.

God

Abstract

This text and this approach seek to draw attention to the forms of human mediation of the idea of God; to the death of the media in which God has revealed himself, which coincides with the loss of confidence in the idea of God, which is too human.

In this sense, there is talk of an 'earthly God' who serves various interest groups as an excuse to act or not act.

The idea of God returned to his barbaric presence in the lives of our peoples. The sky is divided. God has become an excuse for idols and their institutions, gods among men.

It is up to the true believers to try to unite heaven and try to hear heaven with some new medium.

Izv. prof. dr. sc. IVAN ANDRIJANIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
Gajeva 47, 10 000 Zagreb
iandrij@ffzg.hr; iandrij108@gmail.com
098/332-352

Biografija

Ivan Andrijanić (r. 1975.) završio je slikarstvo na Likovnoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu (1998.), te indologiju i filozofiju na Filozofskome fakultetu Sveučilištu u Zagrebu (2003.). Doktorirao je pod mentorskim vodstvom akademika Mislava Ježića 2010. s temom o vedāntskim tumačenjima Bijele Yađur-Vede. Od 2005. radi kao asistent (2011. viši asistent, 2013. docent, 2019. izvanredni profesor) na Odsjeku za indologiju i dalekoistočne studije gdje trenutno obnaša dužnost pročelnika Odsjeka. Predaje gramatiku sanskrta, povijest indijskoga potkontinenta, stariju indijsku književnost i druge srodne predmete. Glavna su mu područja istraživanja indijska filozofija (osobito vedānta) i religije, te različiti, ponajprije filološki aspekti studija sankrtskih epova. Njegovo istraživanje uključuje teme kao što su relativna kronologija i autentičnost Śaṅkarinih djela; rekonstrukcija izgubljenoga Bhartṛprapañcina komentara uz Bṛhadāranyaka-Upaniṣad na temelju fragmenata u Śaṅkare, Sureśvare i Ānandagirija; povijest teksta Mahābhārate tekst zajedno s temama iz poredbene i povijesne gramatike indoarijskih jezika. Objavio je monografiju o filozofiji vedānte (FF Press, Zagreb, 2012.) i prvu gramatiku sanskrta na hrvatskom (Školska knjiga, Zagreb 2019.), a za objavljivanje je u Školskoj knjizi za 2023. g. prihvaćena i knjiga Povijest Indije. Objavio je brojne članke u indološkim znanstvenim časopisima (Journal of Indian Philosophy, Journal of Hindu Studies, International Journal of Hindu Studies; Asiatische Studien, Indologica Taurinensia), lingvističkim časopisima (Journal of Indo-European Studies, Language and History). Također je objavio brojne članke u međunarodnim zbornicima radova sa znanstvenih skupova i uredničkim knjigama. Sudjelovao je u uređivanju četiri posebna sveska: posebno izdanje časopisa Književna smotra posvećeno indologiji u Zagrebu (2012),

Festschrift za Radoslava Katičića (Vitta Literarum Studiis Sacra Ibis grafika, Zagreb 2010), kao i zbornike radova s pete i šeste Dubrovačke međunarodne konferencije o sanskrtskim epikovima i purāṇama (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb/Dev Publishers, Delhi 2016.; 2021.). Godine 2020. dobio je godišnju nagradu HAZU za najveća dostignuća u filologiji.

Bibliografija dostupna na poveznicama:
Academia:
https://ffzg.academia.edu/IvanAndrijani%C4%87
Mrežne stranice Odsjeka za indologiju i dalekoistočne studije: https://indolog.ffzg.unizg.hr/?page_id=266
CROSBI:
https://www.bib.irb.hr/pregled/profil/14242

Problem religijske snošljivosti u Indiji: teorija i svakodnevno iskustvo

Sažetak

Snažno je ukorijenjena predodžba o Indiji kao prostoru gdje se kroz povijest njegovala religijska snošljivost. Uistinu su u starijoj povijesti Indijskoga potkontinenta religije brahmanizma, buddhizma i đinizma, osim rijetkih izuzetaka supostojale prilično mirno. U ovom bih izlaganju, u svjetlu Hackerova razlikovanja između praktične i doktrinarne religijske tolerancije, problematizirao situaciju „na terenu" u Indiji, ali ne prije nego li se problematizira i sam pojam i ideja tolerancije koju zapravo uvjetuje moderni svjetonazor i iskustvo. Paul Hacker tvrdi da brahmanizam nije tolerantna, već inkluzivistička religija (a neki Hackerovi sljedbenici isto tvrde i za buddhizam), te da tolerantna religija može biti samo ona koja uspostavlja jasnu granicu između „sebe" i „drugoga". Međutim, povijesno iskustvo Indije nudi brojne primjere snošljivosti, ali i primjere sasvim suprotne takvomu iskustvu. Jesu li takvi događaju politički ili vjerski uvjetovani i koliki je uopće utjecaj religijske doktrine na društvene i političke odnose u Indiji?

The Problem of Religious tolerance in India: Theory and Everyday Experience.

Abstract

The preconception of India as a place where religious tolerance has been nurtured throughout history is rooted deeply in our experience. Indeed, in the ancient history of the Indian subcontinent, the religions of Brahmanism, Buddhism, and Jinism, with few exceptions, coexisted quite peacefully. In this presentation, in light of Hacker's distinction between practical and doctrinal religious tolerance, I would problematize the situation „on the ground" in India, but not before the very notion and idea of tolerance that is actually conditioned by modern worldview and experience. Paul Hacker argues that Brahmanism is not a tolerant but an inclusivistic religion (and some of Hacker's followers argue the same for Buddhism), and that a tolerant religion can only be the one that establishes a clear difference between „itself" and „other." However, the historical experience of India offers numerous examples of tolerance, but also examples quite opposite to such an experience. Are such events politically or religiously conditioned and what is the impact of religious religious doctrine on social and political relations in India?

Ak. prof. dr. PAVO BARIŠIĆ

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
Borongajska cesta 83d, 10000 Zagreb
00385 91 201 3558

Biografija

Pavo Barišić redoviti je profesor filozofije na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu i član Europske akademije znanosti i umjetnosti i Internacionalne akademije nauka i umjetnosti u Bosni i Hercegovini. Bio je ministar znanosti i obrazovanja, dekan Fakulteta hrvatskih studija, pročelnik Odsjeka za filozofiju Sveučilišta u Splitu i ravnatelj Instituta za filozofiju u Zagrebu.

Vjera spaja u radu i molitvi – Opatija Marija Zvijezda kao preteča ujedinjene Europe

Sažetak

Na krajnjem zapadu Otomanskoga Carstva otpočeo je 21. lipnja 1869. osebujan mirotvorni projekt ujedinjenja Europe u radu i molitvi. Utemeljen je u Banjoj Luci samostan Marija Zvijezda koji je početkom 20. stoljeća narastao do najveće trapističke opatije u svijetu. Franz Pfanner (1825.-1909.), podrijetlom iz Langena kod Bregenza u Austriji, doveo je iz opatije Mariawald u gorju Eifel u Njemačkoj sedam trapista koji započinju jedinstvenu duhovnu, prosvjetnu i gospodarsku misiju u Jugoistočnoj Europi. Pod znamenitim benediktinskim geslom *Ora et labora, Deus adest sine mora* opatija je okupila redovnike iz 16 europskih zemalja, ponajviše iz Njemačke, a zatim iz Poljske (Šleska), Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Slovenije, Austrije, Češke, Francuske, Mađarske, Švicarske, Italije, Luxembourga, Nizozemske, Slovačke, Rumunjske i Srbije. Zajednica je 1913. brojala 265 braće i otaca, stručnjaka raznih zvanja i zanimanja. Uz crkvu i samostanski kompleks osnovane su odgojne i obrazovne ustanove, sirotište, knjižnica, tiskara i bolnica. Izgrađeni su brojni objekti za zanatsko-industrijsko-poljoprivredni kombinat: ciglana, kovačnica s radionicom plugova, žitnica, kamenolom, mlin, vinograd, sirana, sušionica šljiva, tvornica ljepila, klaonica, voćni i šumski rasadnik, pekarnica, štavionica kože, tvornica stočne hrane, pivovara, električna centrala i druga postrojenja i radionice. Posebno je značenje opatija Marija Zvijezda pridavala prosvjetnoj djelatnosti. Trapisti pokreću škole na svim razinama, od pučke i osnovne preko zanatske i gimnazije do visokoga filozofsko-teološkoga učilišta. Pouka je izvođena višejezično, na hrvatskom i njemačkom jeziku u pučkoj školi, na zanatima i gimnaziji. U Visokoj filozofskoj i teološkoj školi nastava se odvijala na latinskom jeziku.

Na plodnom povijesnom susretištu kultura, na posvećenom mjestu dijaloga i vjere otvoreni su 20. rujna 2020. Europski centar za mir i suradnju i Kuća susreta „Marija Zvijezda“. Polazeći od povijesti redovničke zajednice povezanih u radu i molitvi, s težištem na prosvjetnoj djelatnosti, u izlaganju ću prikazati misiju Europskoga centra osnovana u nastojanju za mirotvornom suradnjom, povezivanjem u dijalogu i razumijevanju, uspostavljanjem kontakata, izgradnjom mostova među ljudima, narodima, zemljama, religijama, svjetonazorima i kulturama.

Faith connects in Work and Prayer – Maria Star Abbey as a Forerunner of a United Europe

Abstract

In the far west of the Ottoman Empire, on 21 June 1869, a peculiar peace project of uniting Europe in work and prayer began. The Maria Star (Mariastern, Marija Zvijezda) monastery was founded in Banja Luka, which at the beginning of the 20th century grew into the largest Trappist abbey in the world. Franz Pfanner (1825-1909), born in Langen near Bregenz, Austria, brought from Mariawald Abbey in the Eifel Mountains in Germany seven Trappists embarking on a unique spiritual, educational and economic mission in Southeast Europe. Under the famous Benedictine motto *Ora et labora, Deus adest sine mora* the Abbey gathered monks from 16 European countries, mostly from Germany and then from Poland (Silesia), Bosnia and Herzegovina, Croatia, Slovenia, Austria, Czech Republic, France, Hungary, Switzerland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Slovakia, Romania and Serbia. In 1913, the community numbered 265 brothers and fathers, experts in various professions. In addition to the church and the monastery complex, educational institutions, an orphanage, a library, a printing house and a hospital were established. Numerous facilities have been built for the craft-industrial-agricultural combine: brickyard, smithy with plow workshop, granary, quarry, mill, vineyard, cheese factory, plum dryer, glue factory, slaughterhouse, fruit and forest nursery, bakery, leather tannery, feed factory, brewery, power station and other plants and workshops. Maria Star Abbey attached special importance to educational activities. The Trappists run schools at all levels, from elementary through vocational and grammar schools to higher philosophical and theological colleges. Lessons were conducted in multilingual languages, in Croatian and German in public schools, crafts and high school. At the High School of Philosophy and Theology, classes were held in Latin.

The European Centre for Peace and Cooperation and the House of Encounters "Maria Star" were opened on 20 September 2020 at a fruitful historical meeting place of cultures, at a dedicated place of dialogue and faith. Starting from the history of the religious community connected in work and prayer, with a focus on education, my paper presents the mission of the European Centre established in the pursuit of peaceful cooperation, networking in dialogue and understanding, establishing contacts, building bridges between peoples, nations, countries, religions, worldviews and cultures.

Dr. sc. BERISLAV ČOVIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb
bcovic@ffzg.hr
00385 (0) 98 943 1684

Biografija

Nakon diplome na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (2010.), na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2020. završava poslijediplomski doktorski studij filozofije obranivši doktorski rad pod naslovom „Svjetski etos i svjetsko gospodarstvo". Od 2014. godine zaposlen je u Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od 2019. vanjski je suradnik na Veleučilištu u Karlovcu.

Područja njegova istraživanja su: filozofija, etika, bioetika, integrativna bioetika, gospodarska etika, organizacijska psihologija, psihosocijalne osnove rada, filozofija kulture, međureligijski dijalog, religijske znanosti i srodne discipline.

Religije kao promicateljice mira i međureligijskog dijaloga promatrane u kontekstu Projekta svjetski etos

Sažetak

Današnje globalizirano društvo suočava se s brojnim krizama. Međutim, često svjedočimo kako su upravo religije i religijske skupine predvodnice različitih sukoba, mržnji, fanatizma i nerazumijevanja među ljudima i kulturama. Unatoč tim svojim zastranjenjima svjetske religije imaju zadaću i odgovornost da promiču temeljne ljudske vrijednosti. Kako bi se afirmirala svijest temeljne odgovornosti autori religije i međureligijski dijalog promišljaju kroz Projekt svjetski etos. Time se želi pokazati kako je putem iskrenog dijaloga, prijateljstva i odgovornosti moguće premostiti one prepreke među religijama u izgradnji međureligijskog dijaloga kako bi se mogao uspješno posredovati onaj temeljni etos čovječanstva.

Religions as Promoters of Peace and Interreligious Dialogue observed in the Context of the World Ethos Project

Abstract

Today's globalized society is facing numerous crises. However, we often witness that religions and religious groups are the leaders of various conflicts, hatred, fanaticism and misunderstanding between people and cultures. Despite these deviations, world religions have the task and responsibility to promote fundamental human values. To affirm the awareness of fundamental responsibility, the authors of religion and interreligious dialogue reflect through the World Ethos Project. This aims to show how, through sincere dialogue, friendship and responsibility, it is possible to overcome those obstacles between religions in building interreligious dialogue so that the fundamental ethos of humanity can be successfully mediated.

Doc. dr. HARIS DERVIŠEVIĆ

Filzofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Aleja lipa 66
d.haris@hotmail.com
061250535

Biografija

Haris Dervišević je docent na Katedri za historiju umjetnosti Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, gdje trenutno obnaša dužnost šefa Katedre. Osim matične institucije, predaje na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i univerzitetskom studiju Dizajn interijera na Univerzitetu Džemal Bijedić u Mostaru. Držao predavanja na Univerzitetu u Lisabonu i Univerzitetu u Gracu. Glavni predmet njegovih istraživanja je islamska umjetnost s fokusom na Bosnu i Hercegovinu. Objavio radove u načnim i popularnim časopisima, kao i u dnevnim, sedmičnim, mjesečnim i online magazinima. Aktivni je član Nacionalnog komiteta ICOMOS Bosne i Hercegovine, član je Vijeća kongresa bošnjačkih intelektualaca, te član Matičnog odbora Bošnjačke zajednice kulture »Preporod«.

Od Stare crkve do Gazijine biblioteke, od ikone do kaligrafije

Saţetak

Stara pravoslavna crkva u Sarajevu posjeduje jednu od najznačajniju kolekcija ikona na Balkanu, dok se njena zbirka kritskih ikona ubraja u najznačajnije kolekcije svijeta. Stotinu metara zapadno od Stare crkve nalazi se Gazi Husrev-begova biblioteka sa svojim fondom od preko 10.000 kodeksa rukopisa, što je razlogom da ju se ubraja u pet najvećih biblioteka arabičkih rukopisa u Evropi. Između brojnih ikona koje čuva Stara crkva nalaze se one s predstavom Hrista, Boga u ljudskom liku, božanski kosmos spušten u ovozemaljski parnas. S druge strane Gazijina biblioteka posjeduje preko 650 mushafa, rukopisa Kur'ana, Božije riječi utkane u pismo. Ikona i kaligrafski ispisan Kur'an imaju zajedničko prapočelo, ishodište – to je Bog. U ovom radu će se komparativnom semantičkom analizom ukazati na sličnosti ikone i kaligrafije, dva likovna fenomena čija bliskost je skrivena ispod različitih izražajnih formi.

From the Old Church to Gazi's Library, from the Icon to Calligrapy

Abstract

The Old Orthodox Church in Sarajevo has one of the most important collections of icons in the Balkans, while its collection of Cretan icons is one of the most important in the world. One hundred meters west of the Old Church is the Gazi Husrev-beg Library, one of the five largest libraries of Arabic manuscripts in Europe, with its collection of over 10,000 manuscript codices. Among the numerous icons preserved in the Old Church are those with the image of Christ, God in human form, the divine cosmos lowered into earthly parnassus. On the other hand, Gazi's library has over 650 mushafs, manuscripts of the Qur'an, the word of God woven into the letters. The icon and the calligraphically written Qur'an have a common beginning, the origin - that is God. In this paper, a comparative semantic analysis will point out the similarities between the icon and calligraphy, two artistic phenomena whose innerness is hidden under different art forms.

Prof. dr. SELAMI ERDOGAN

Sveučilište Kutahya Dumlupinar, Fakultet islamskih nauka

Kutahya, Turkia

Evliya Çelebi Kampüsü, Tavsanlı Yolu 10. Km, Kütahya, Türkiye

selami_erdogan@dpu.edu.tr

+90 542 5717178

Biografija

Rođen 1977. u Kırıkkaleu. Godine 2000. diplomirao je na na Fakultetu za ekonomiju i poslovnu administraciju Sveučilištu Cukurova, a 2012. godine studij teologije na Sveučilištu Anadolu, studij. Godine 2007., Na Institutu društvenih znanosti Sveučilišta u Ankari magistrirao je, a 2013. Godine doktorirao na temama sufizma. Postdoktorski studij obavio je na, Centru za napredne studije o islamu, znanosti i civilizaciji (CASIS) Malezijskog tehničkog sveučilišt (UTM). Tema su bila djela Syeda Muhammada Naquiba al-Attasa u razdoblju između 2014. i 2015. Erdoğan od 2013. predavač na Teološkom fakultetu Sveučilišta Dumlupınar. Objavljivao studije koje analiziraju modernizam, civilizaciju, ekonomiju, obrazovanje i ekologiju iz perspektive sufijske ontologije i epistemologije. Oženjen i ima troje djece, govori engleski i arapski.

Religijska, nacionalna i univerzalna ljudskost prema sufijama.

Sažetak

Na temelju izreke Poslanika Muhammeda (a.s.) „ko poznaje sebe, poznaje svog Gospodara“, razumijevanje Boga/Allaha – prema sufijama – razumijevanje je sebe. Sufije su razvile islamsku psihologiju na dvije dimenzije čovjeka: fizičku i duhovnu. Najvažniji aspekt islamske psihologije su stanja duša (maratib al-nafs) što je unutarnje pročišćavanje i samotransformacija muslimana. U ovom izlaganju napravit ćemo opću analizu vjerskog, nacionalnog i univerzalnog muslimana s obzirom na stanje njegove duše.

Religious, National and Universal Humanness according to Sufis.

Abstract

By the virtue of the saying “whoever knows his/her self, only knows His Lord” of the Prophet Muhammed (pbh), the understanding of God/Allah –according to Sufis- are the understanding of self. Sufis developed Islamic Psychology upon two dimension of man: physical, spiritual. Most important aspect of Islamic Psychology is states of souls (maratib al-nafs) which is inner purification and selftransformation of a Muslim. In this presentation we will make a general analyses of a religious, national and universal Muslim with respect to states of their souls.

Prof. dr. FAHIRA FEJZIĆ ČENGIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka, Odsjek komunikologije/žurnalistike

Sarajevo, Bosna I Hercegovina

Glođina 23/A, Stari grad, Sarajevo; fahira.fejzic.cengic©gmail.com

00 38761 532 992

Biografija

Fahira Fejzić Čengić je redovna profesorica na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, na Odsjeku Komunikologije/žurnalistike. Predaje Teoriju informacija, Printano novinarstvo, Istraživačko novinarstvo, Medijsku kulturu te Medije i međunarodnu politiku. Rođena je u Visokom gdje je završila osnovnu školu i klasičnu gimnaziju, dok je diplomirala, magistrirala i doktorirala na Fakultetu političkih nauka. Tema magistarske radnje Etički diskurs globalnih informacija a tema doktorske disertacije Medijska kultura u Bosni i Hercegovini između tradicije i globalizacije.
Objavila je četrnaest knjiga: Medijska globalizacija svijeta (2004), Uvod u teoriju informacija (2008 – univerzitetski udžbenik), Medijska kultura u Bosni i Hercegovini (2009), Putopisi – U susret znakovlju vremena i prostora – 2011), Prilozi za istraživanje sociokulturnog položaja žene u Bosni i Hercegovini - Izabrana bibliografija 1900-2010 u 2011), Riječ je temelj društvenog života (2012), Stvarnost i mediji (2014 i II izdanje 2016), Balkanski putopisi (2015), Nelagode s medijima (2016) te Kao ribe u vodi – Ka filozofiji medija ili kako opstati s medijima (2018), Knowledge Crisis of Modern Time (2019), Evrad (2020), Medijski zapis o zemlji (2021).

Kako do mira među religijama?

Sažetak

U obimom maloj knjizi Nikole Kuzanskog 'O miru među religijama' sadržana je velika misao i ovom svijetu potrebna mudrost kako doći do mira među religijama. Nastala kao polilog kršćana, muslimana, jevreja u doba osvojenja Istanbula od osmanske vojske, naslućujući bitne dileme različitih interpretacija jednoga načela – ibrahimovskog monoteizma – još uvijek snažno osvjetljava koridore nad koje pada golema tamna sjenka bezdana ili provalije koja se ni sagledati ne može. Cilj Kuzanskoga je da vrijedi tražiti nevidljivo zajedništvo iza različitosti na površini. Nakon što je Bizant pao pod Osmanlije a narod pao u strah, bijes i depresiju. No to nije jeftino proizvođenje jedne nove religije što se kao intencija naglašava u naše doba, već smatra da kad bi ljudi imali vremena i dokolice za samospoznaju našli bi pravi put.

How to achieve Peace among Religions?

Abstract

The volume of Nikola Kuzanski's short book On Peace Among Religions contains a great thought. And this world needs wisdom on how to achieve peace among religions. Originating as a polylogue of Christians, Muslims, Jews at the time of the Ottoman conquest of Istanbul, and hinting at the important dilemmas of different interpretations of one principle - Ibrahim's monotheism - it still illuminates corridors over which falls a vast dark shadow of abyss or abyss. Cusa's goal is to seek the invisible communion behind diversity on the surface. After Byzantium fell under the Ottomans and the people fell fear, anger and depression. But this is not a cheap production of a new religion, which is emphasized as an intention in our time, but he believes that if people had time and leisure for self-knowledge, they would find the right path.

Ak. prof. dr. NIKICA GABRIĆ

Očna Klinika Svjetlost

Zagreb, Split, Sarajevo, Banja Luka, Budva, Skopje

Heinzelova 39, 10000 Zagreb

nikica@gabric.hr

+385 91 205 1876

Biografija

Rođen 1961 u Metkoviću, završio Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Osnovao prvu privatnu oftalmološku Kliniku sa pravom specijalističkog usavršavanja liječnika na prostoru istočne Europe, danas Svjetlost posluje u 6 gradova i zapošljava više od 200 ljudi od kojih 75 liječnika, većina njih specijalizaciju odradilo je upravo u Svjetlost. Instruktor i voditelj projekata istraživanja i razvoja za više svjetskih kompanija – Johnson & Johnson, Schwind Eye Tech Solution, Bauch and Lomb.

Jesmo li sami u svemiru? (Znanstveni i religijski aspekt)

Sažetak

Do 19. stoljeća interpretacija zakona prirode bila je gotovo u potpunosti u rukama religijskih vođa. Tek liberalizacijom znanja došlo je do napretka društva. Naravno da je prije postojalo znanje no postojao je ne srazmjerno velik otpor religije prema edukaciji masa. Postojao je realni strah tih religijskih vođa da će širenjem znanja nestati njihov monopol na znanje. Primjeri su kroz povijest ljudi koji su se borili za ideje kao što su bili Kopernik, Galileo i Bruno koje je crkva gonila zbog tada heretičnih ideja. No ono što je moj cilj je da se zapitate da li je antropocentrični model ispravan? Kako čovjek u veličini svemira može misliti da je ono što to on zna i misli jedino ispravno? Koliko je to slijepo? Koja je jedina sila koja nadilazi ljudski um?

Are we alone in the Universe? (Scientific and Religious Aspect)

Abstract

Up until the 19th century the interpretation of natural laws was in the domain of religious leaders. With the advent of social liberalization society started to progress. There was always knowledge but there was an insurmountable resistance from religious leaders towards mass education. They were afraid they would lose their role if they lost their power over knowledge. There are many examples of prosecution by religious leader like Copernicus, Galileo or Bruno who were prosecuted due to ideas then considered heresy. But what is my goal today? It's to ask yourself if the anthropocentric model is correct? How does man in the vastness of the universe feel he is the only arbiter of right or wrong? How blind is that idea? What is the only power stronger than the human mind?

Dr. SAFER GRBIĆ

Odsjek za filozofiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Tešanj, Bukva br. 181. Bosna i Hercegovina;
+387 62 376 744

safergrbic@hotmail.com

https://ffsa.academia.edu/safergrbic

Biografija

Safer Grbić je književnik, magistar filozofije i student druge godine poslijediplomskog doktorskog studija filozofije na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu sa radom na disertaciji: kraj filozofije i postavljanje pitanja o budućnosti Europe u djelu Martina Heideggera. Osnovni studij je završio na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu sa tezom iz estetike (2015) i magistarski studij na istom fakultetu sa tezom iz odnosa filozofije religije i epistemologije Immanuela Kanta (2018). Područje njegova akademskoga interesiranja su pitanja fenomena sukoba i fenomena mira, a kroz logiku, metafiziku, filozofiju religije i estetiku.

Zasnivanje antietike. Eksplikacija antinomičnosti osnovnih dogmatskih učenja islama Al-Ash'arija posredstvom Kantovog učenja o transcendentalnoj dijalektici

Sažetak

Antitetika, kao sušta suprotnost tetici koja je skup dogmatskih učenja, ima za cilj uspostavu jednoga suda za antinomije kao dijalektičkih proturječja između teza i antiteza u dogmatskim učenjima. Hipoteza ogleda se u tomu da dogmatska učenja imama al-Ash'arīja u ranom muslimanskom društvu se daju kao antinomična i podliježu pod sudstvo antitetike koja ima za cilj rasvijetliti ova dijalektička poprišta, a nakon čega ona više neće biti moguća. U ovome radu će biti problematizirana dogmatska učenja imama al-Ash'arīja u prvom poglavlju *Rasprava o Božjoj opstojnosti i Njegovim atributima* njegovog najpoznatijeg djela *Bit polemike s apostatama i inovatorima* i to tako što će biti predočeno jedno zasnivanje antitetike kao uvod za njezinu konačnu svekoliku uspostavu. U tomu smislu, kao krajnji ovoga cilj rada daje se postavljanje pitanja da li aporičnosti, antinomičnosti, antitetičnosti religijskih učenja spajaju ili razdvajaju vjernike – i, to posebice, kada ih se slijedi i nakon jedne Kantove kritike racionalne teologije!?

Establishing Antietics. An Explanation of the Antinomy of the basic Dogmatic teachings of Islam Al-Ash'ari through Kant's teachings on Transcendental Dialectics

Abstract

Antithetics, as the very opposite of theatics, which is a set of dogmatic teachings, aims to establish a single court for antinomies as dialectical contradictions between theses and antitheses in dogmatic teachings. The hypothesis is reflected in the fact that the dogmatic teachings of Imam al-Ash'arī in early Muslim society are given as antinomic and subject to the judiciary of antithetics aimed at illuminating these dialectical scenes, after which it will no longer be possible. In this paper, the dogmatic teachings of Imam al-Ash'arī will be problematized in the first chapter of the *Discourse on the Survival of God and His Attributes* of his most famous work *The Sparks: A Refutation of Heretics and Innovators.* In this sense, the ultimate goal of this paper is to ask the question of whether aporicities, antinomies, antithetical religious teachings unite or separate believers - and especially when they are followed after one of Kant's critiques of rational theology!?

Prof. dr. SAFVET HALILOVIĆ, redovni profesor

Islamski pedagoški fakultet, Univerzitet u Zenici
Zenica, Bosna i Hercegovina
safwatmustafa25@yahoo.com

Biografija

Dr. hafiz Safvet Halilović profesor je Tefsira (tumačenja Kur'ana) i Kur'anske antropologije na Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta u Zenici, te član Vijeća povjerenika Svjetske unije islamskih učenjaka (International Union for Muslim Scholars). Studirao je na poznatom islamskom univerzitetu Al-Azhar u Kairu, gdje je diplomirao (1992.), završio postdiplomske studije i magistrirao (1997.) i doktorirao na Odsjeku za tefsir i kur'anske nauke (2001. godine). Kao gostujući profesor predavao je na postdiplomskim studijama Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i Teološkog fakulteta (Ilahiyat Fakültesi) Istanbulskog univeziteta.

Objavio je dvadeset knjiga i preko stotinu originalnih naučnih i stručnih radova iz područja tefsira, sire, kur'anske antropologije, povijesti islama, islamskog misionarstva, odgoja i obrazovanja. Neke od njegovih knjiga prevedene su na engleski, njemački, češki i turski, a nekoliko knjiga je objavio na arapskom jeziku. Aktivno je učestvovao na brojnim naučnim simpozijima u BiH i svijetu. Držao je predavanja i seminare u Kairu, Dohi, Istanbulu, Bejrutu, Dakaru, Beču, Štokholmu, Geteborgu, Zagrebu, Kopenhagenu i Tunisu. Član je Svjetske unije islamskih učenjaka (International Union for Muslim Scholars). Na zasjedanju Generalne skupštine Unije u Istanbulu, u julu 2006. godine, izabran je u Vijeće povjerenika (*Majlis al-umanā'*), uže tijelo koje rukovodi Svjetskom unijom muslimanske uleme koja okuplja preko pedeset hiljada islamskih učenjaka iz raznih dijelova svijeta. Poslije je još nekoliko puta biran u Vijeće povjernika Unije, a na zasjedanju Generalne skupštine u Istanbulu, u novembru 2018. godine, dobio je još jedan četverogodišnji mandat.

Islamska tradicija Bošnjaka kao primjer suživota i poštivanja drugog i drugačijeg

Sažetak

Još od od dolaska islama na ove prostore, muslimani Bošnjaci su po pitanju vjerovanja pripadnici glavnog toka islama (*ehli-sunne*), a u parcijalnim obredoslovnim pitanjima slijede jedan od najstarijih mezheba (pravnih škola) koji su nastali u islamu, a to je hanefijski mezheb. Dakle, već gotovo šest stoljeća Bošnjaci, kao autohtoni evropski muslimani, imaju svoju vjersku tradiciju koja je, i pored toga što je prolazila kroz različite, često veoma teške etape (ratovi, progonstva, okupacije, diktature, genocidi itd.), ipak uspjela sačuvati visok stepen originalnosti i utemeljenosti u primarnim izvorima islama.

Islamska tradicija Bošnjaka je jedno ogromno iskustvo koje se akumulira dug vremenski period i koje muslimanima ovog podneblja pomaže da, i pored surovosti okruženja i svakojakih teškoća kojima su izloženi, prežive i sačuvaju svoj vjerski identitet. Bošnjaci, kao autohtoni evropski muslimani, imaju jednu prednost u odnosu na druge muslimanske narode: oni na savremenu civilizaciju ne gledaju sa strane, ili izdaleka, već žive u samom njenom središtu i u potpunosti osjećaju njene impulse i njenu narav. To znači da bolje od drugih osjećaju i njene prednosti i njene nedostatke, ali i potrebe. Istovremeno, baštine islam, čuvaju ga i njeguju kao dragocjenost i proučavaju ga s ljubavlju i odanošću u srcu. Nikada nisu odstupili od njegovog općeg toka i skliznuli u sektu, ili ga ideologizirali. Također, nikada nisu podlegli izazovu ekstremizma, radikalizacije i netolerantnosti spram drugog i drugačijeg. Naprotiv, druge vjere i svjetonazori su u okrilje njihove vjerske tradicije uvijek imali puno uvažavanje i respekt. To je posebno izraženo prema sljedbenicima kršćanstva, svjedeno radilo se o rimokatolicima ili pravoslavcima, s kojima s uvijek gajili dobre komšijske odnose i maksimalno poštivali njihovu vjeru, blagdane i običaje. Također, Bošnjaci su i s pripadnicima jevrejske vjere imali veoma korektan odnos.

Tolerancija Bošnjaka prema drugima i drugačijima posebno je došla do izražaja za vrijeme agresije na Bosnu i Hercegovinu, kada je nad Bošnjacima počinjen genocid i kada im je srušeno i devastirano preko devet stotina džamija, nekoliko stotina mekteba i drugih sakralnih objekata; čak ni u takvim okrutnim uvjetima Bošnjaci nisu posezali za odmazdom i nisu organizovano rušili i skrnavili tuđe bogomolje i svetinje, a to dovoljno govori o visokom stepenu njihove tolerantnosti, uvažavanju pripadnika drugih vjera i spremnosti na miran i pošten suživot s njima.

Islamic Tradition of Bosniaks as an Example of Coexistence and respect for the Other and Different

Abstract

Ever since the advent of Islam in these areas Bosniak Muslims have been members of the main stream of Islam (ahl as-sunna) and when it comes to religious partial matters they have followed one of the oldest mezhep (law schools) that originated in Islam, the hanefi mezhep. Thus, for almost six centuries, Bosniaks, as indigenous European Muslims, have had their own religious tradition, which, despite going through different, often very difficult stages (wars, exile, occupation, dictatorial regimes, isolation from the Muslim world, etc.), has managed to maintain a high degree of originality and foundation in the primary sources of Islam.

The Islamic tradition of Bosniaks is, in fact, considerable experience accumulating over a long period of time which helps the Muslims of this region to survive and preserve their religious identity despite the harsh environment and all kinds of hardship they have been exposed to. Bosniaks, as indigenous European Muslims, have one advantage over other Muslim nations: they do not view modem civilization from the side, or from afar, but live in its very center and feel fully its impulses and its nature. This means that they feel its strengths and weaknesses, but also their needs better than others. At the same time, they inherit Islam, preserve and nurture it as a treasure and study it with love and loyalty in their hearts. They have never departed from its mainstream practice, turned it into a sect, or ideologized it. Also, they have withstood the challenge of extremism, radicalization and intolerance of the other and the different. On the contrary, other religions and worldviews have always been respected within their religious tradition. This was especially demonstrated towards the followers of Christianity, both Roman Catholic and Orthodox, with whom they have always cherished good neighborly relations and treated their religion, holidays and customs with utmost respect. Bosniaks have also had a good relationship with Jewish community members.

The tolerance of Bosniaks towards others and different ones was especially demonstrated during the aggression in Bosnia and Herzegovina, when genocide was committed against Bosniaks and when over nine hundred mosques, a several hundred mactabs and other sacral objects were destroyed and devastated; even in such cruel conditions Bosniaks did not resort to retribution and did not demolish and desecrate others' places of worship and sanctities, which provides solid evidence of their high tolerance, respect for other religions and their readiness for peaceful coexistence.

Ak. AZIZ HASANOVIĆ

Mešihat islamske zajednice u Hrvatskoj
Zagreb, Hrvatska
Davora Zbiljskog 3, 10000 Zagreb
hasanovic.aziz@gmail.com
00385992666434

Biografija

Predsjednik Mešihata/muftija Islamske zajednice u Hrvatskoj, profesor na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Diplomatskoj akademiji Hrvatskom vojnom učilištu u Zagrebu kao i Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta u Bihaću

Mjesto rođenja: Osmače, Srebrenica, Bosna i Hercegovina

Datum rođenja: 15.10.1965.

Zvanje: Profesor, PhD

Specijalizacija: marketing i religija

- Ravnatelj Centra za certificiranje halal kvalitete, Islamska zajednica u Hrvatskoj,
- Ravnatelj Instituta za arapski jezik i islam u Zagrebu,
- Predsjednik Upravnog odbora Centra za kulturu dijaloga,
- Predsjednik Školskog odbora Islamske gimnazije dr. Ahmeda Smajlovića,
- Člna Vijeća muftija Islamske zajednice u BiH,
- Član i dopredsjednik Euroazijskog islamskog vijeća u Ankari,
- Član Europske akademije znanosti i umjetnosti,
- Član Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti,
- Član Internacionalne akademije nauka i umjetnosti u BiH,
- Član Upravnog odbora Svjetskog vijeća muslimanskih zajednica u Abu Dhabiju, Ujedinjeni Arapski Emirati,

Objavljene knjige i radovi

Desetak posebnih izdanja i više radova iz oblasti teologije, kulture i međureligijskog dijaloga.

Međureligijskim dijalogom do ljudskog bratstva

Sažetak

Nastavano na Povelju o ljudskom bratstvu koju su potpisali papa Franjo i šejhu-l-Azhar dr. Ahmed At-Tayeb 4. 2. 2019. godine u Abu Dhabiju u nazočnosti preko 500 delegata cijeloga svijeta svih vjerskih denominacija i organizacijskih oblika, ljudsko bratstvo poprima jednu novu dimenziju.

Otvorenost, mudrost, hrabrost i vjernička iskrenost, koja dolazi od najvećih vjerskih moralnih autoriteta današnjice, napravila je najveći civilizacijski iskorak u 21. stoljeću. Nama koji smo sudjelovali u nastajanju ove povelje i svjedočili tom povijesnom činu predstavlja veliko zadovoljstvo ali i dodatnu obvezu da Povelja ne ostane mrtvo slovo na papiru. Ovaj čin omogućio je svima nama, suvremenicima nastajanja i potpisivanja Povelje, kao i njene promidžbe i implementacije da budemo dijelom te velike, univerzalne, vjernički prihvatljive, teološki utemeljene ideje. Svi ljudi dobre volje na svijetu ne mogu ostati imuni na ovaj veliki iskorak.

Raduje činjenica da je Međunarodna zajednica 4. veljače, dan potpisivanje Povelje proglasila Međunarodnim danom ljudskog bratstva. Time je godišnji kalendar ispunjen sa novim terminom ljudsko bratstvo koji će biti podsjetnik da se ova tema redovito osvješćuje kod ljudi. Istovremeno to je veliko priznanje potpisnicima same povelje i potvrda potrebe kvalitetnih ideja i iskoraka koji zavređuju pozornost cijelog svijeta. Sve to ide u prilog potrebi da se izbjegnu i preveniraju svi oblici ponašanja koji vode konfliktu, nažalost, kojima svakodnevno svjedočimo. Mi koji slijedimo različite puteve ka Jedinome Bogu ovo moramo preuzeti kao dio vlastite misije i pretočiti je u svakodnevne programe. Kako stoji u naslovu ovoga rada bavit ćemo se islamskom vizijom ljudskog bratstva kroz prizmu izvora islama i dobre prakse koju potiču muslimani.

Thorugh Interreligious Dialogue to Human Fraternity

Abstract

Based on the Human Fraternity Charter signed on the 4th February 2019. in Abu Dhabi by Pope Francis and sheikh Al Azhar dr. Ahmad Tayyib, witnessed by over 500 delegates and representatives of all religious communities and

denominations present on the signing ceremony, created a whole new dimension of perception of human fraternity phenomenon.

Signature of such important document by highest religious representatives represents the greatest civilizational enhancement in 21st century. We are all obliged, especially who had the opportunity to witness this historical event, to promote this Charter and make its messages alive. Also, we have all got the opportunity to be part of this great, universal, theologicaly acceptable and in our belief incorporated idea.

It is a great pleasure that this has been recognized worldwide and that the 4th of February is proclaimed as the International day of Human Fraternity what furthermore give us the opportunity ro raise awareness on this topic. Also, at the same time, it represents great honor to the those who have signed the Charter. All priniciples mentioned in the Charter should be used for the conflicts prevention. We, who follow different paths to One God, have to inlude this to become part of our missions. As it is stated in the headline, in this paper, we will deal with the islamic vision of human fraternity thorugh the prism of the source of islam and good practices among muslims.

Ak. prof. dr. MIRO JAKOVLJEVIĆ, IVAN JAKOVLJEVIĆ

School of Medicine,
University of Zagreb

Zagreb, Hrvatska

danubina.promente@yahoo.com

Biografija

Liječnik psihijatar, profesor psihijatrije u trajnom zvanju. Predstojnik Klinike za psihijatriju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u KBC Zagreb od 2007. do 2015. godine. Pročelnik Katedre za psihijatriju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru od 2000. do 2013. godine, te prodekan za znanost Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru od 2007. do 2013. godine. Objavio je 20 knjiga, preko 28 poglavlja u knjigama drugih autora, te preko 200 znanstvenih i stručnih radova. Glavni je urednik časopisa Psychiatria Danubina i časopisa Internacionalne akademije znanosti i umjetnosti u BiH. Član je Europske akademije znanosti i umjetnosti, redovni član i dopredsjednik Internacionalne akademije znanosti i umjetnosti u BiH, inozemni član Akademije nauka i umjetnosti BiH, redovni član Akademije medicinskih znanosti Hrvatske, predsjednik Hrvatskog društva za psihofarmakoterapiju i biologijsku psihijatriju Hrvatskog liječničkog zbora, predsjednik Podunavskog udruženja psihijatara. Područja znanstvenog interesa: klinička psihofarmakologija i kreativna na osobu usmjerena narativna psihofarmakoterapija, biologijska psihijatrija, psihoterapija, duhovna psihijatrija i transdisciplinarna integrativna psihijatrija, te javno i globalno mentalno zdravlje.

Mentalno zdravlje, duhovnost i globalni ethos: kako bog oblikuje naš um i mozak?

Sažetak

> Moj mozak je samo prijemnik, u Univerzumu postoji jezgra, bit iz koje dobivamo znanje, snagu i inspiraciju. Nisam još prodro u tajne ove biti, ali znam da ona postoji“ – Nikola Tesla

Mentalno zdravlje, duhovnost i etika su riječi koje imaju različito značenje za različite ljude u različitim kulturama u raznim vremenima. Kao koncepti ovi pojmovi nadilaze jednostavne definicije, kategorizacije i mjerljivosti, a utječu na sve aspekte našeg života. Duhovnost predstavlja jedno intra-, inter- i transpersonalno iskustvo koje se odnosi na osjećaj, slutnju ili nagovještaj da iznad materijalnog postoji jedna transcendentalna dimenzija koja daje ili određuje značenje, smisao i svrhu života. Neurofiziološki učinci spiritualnih i religioznih vjerovanja su znanstvene činjenice koje se mogu precizno proučavati zahvaljujući modernim tehnologijama brain imaging-a. Po kršćanskom učenju o ljudskoj prirodi mi smo duhovna bića stvorena da spoznaju Boga a smisao života je u ljubavi prema Bogu. Čovječanstvo i humanizam ne mogu se ispravno razumjeti ukoliko se ne sagledaju u sveobuhvatnom biološkom, psihološkom, socijalnom i spiritualnom kontekstu. Ljudska društvena evolucija je vrlo povezana s poimanjem Boga kao temelja i vrhunca svega. Za mnoge znanstvenike duhovnost predstavlja jedno od najizazovnijih i najviše fascinirajućih ljudskih iskustava da se istraže i objasne. Duhovnost pridodaje novu dimenziju našem životu, znanosti, umjetnosti i religiji. Sve kulture vjeruju u postojanje duhovne realnosti uz fizičku realnost te da duhovna komponenta u nama definira naču dušu. Ako svaki uzrok ima svoju posljedicu, a svaka posljedica svoj uzrok, važno znanstveno pitanje je: “koja je svrha ili prednost posjedovanja spiritualnih sposobnosti i iskustava“? Spiritualnost stalno evoluira i dodaje novu transcendentalnu dimenziju ljudskom životu dok Bog kao ljubav potiče sklad, samo-realizaciju, sreću, progres i mir dajući nam osjećaj smisla, svrhe, identiteta i zajedništva. Suvremena neuroznanost jasno potvrđuje povezanost spiritualne prakse i povoljnog učinka na zdravlje kroz povećanje i poboljšanje osjećaja dobrobiti i blagostanja, te kognitivnih, komunikacijskih i kreativnih sposobnosti. Predispozicija za ateizam ili spiritualnost čini se da je u svezi s balansom u aktivnosti između desne i lijeve moždane hemisfere. Razina dopamina u strukturama frontalnog režnja utječe značajno na vjerovanja u duhovnu realnost. Skepticizam i nevjerovanje u svezi su s nižom razinom dopamina. Frontalni režanj omogućuje nam logični koncept racionalnog Boga koji voli a limbički mozak emocionalni smisleni doživljaj Boga. Kroćenje sebičnog mozga i konfrontiranje s „mi protiv njih“

mentalitetom moguća je duhovne aktivnosti i praksu. Univerzalna smirujuća molitva pomaže nam da prihvatimo ono u životu što ne možemo promijeniti, da imamo snage da mijenjamo što se promijeniti može i mudrosti da spoznamo razliku. Bog je uistinu velik - za naše duševno, tjelesno, socijalno i duhovno zdravlje. Neuroznanost, na osobu usmjerena i na vrijednostima utemeljena psihijatrija nudi dobro utemeljene razloge za uključivanje duhovne dimenzije u psihijatrijsku evaluaciju, dijagnostiku, kliničku formulaciju i liječenje a samim tim i u psihijatrijski trening i kontinuiranu profesionalnu edukaciju. Kao što nema zdravlja bez mentalnog zdravlja, tako nema ni mentalnog zdravlja bez duhovnog zdravlja. Promocija kulture duševnog zdravlja temelji se na 5 posvećenosti: 1. posvećenost kulturi dijaloga, miroljubivosti i poštivanja svakog života; 2.posvećenost kulturi empatije, ljudskog dostojanstva i solidarnosti; 3.posvećenost epistemičnoj kulturi znanja i istine; 4.posvećenost kulturi pravednosti i univerzalnih ljudskih prava; 5.posvećenost kulturi međusobnog poštivanja, suradnje, partnerstva i prijateljstva. Ove posvećenosti se međusobno preklapaju: znanje i moć bez empatije i etike su nemilosrdni, a empatija i etika bez znanja isprazni. Kao što je Albert Einstein rekao znanost bez religije je hroma, a religija bez znanosti slijepa.

Mental health, Spirituality and global Ethos: How God Changes our Mind and Brain?

Abstract

> „My brain is only receiver, in the Universe there is a core from which we obtain knowledge, strength and inspiration. I have not penetrated into the secrets of this core, but I know that it exists" – Nikola Tesla

Mental health, spirituality and ethics are words that have different meanings to different people at different times in different cultures. As concepts they evade simplistic definition, categorization or measurement and they influence interactively all aspects of human life. Spirituality is an intra-, inter- and transpersonal experience related to the sense that beyond the material there is a transcendental dimension which gives the meaning and purpose to the life. The neurophysiological effects of spiritual and religious beliefs are scientific fact that can be precisely measured due to modern brain imaging technology. The Christian teaching about human nature is that we are spiritual beings made to know God and that the goal of living is to love God. Mankind and humanity can't be properly understood unless they are viewed in a comprehensive biological,

psychological, social and spiritual context. Human societal evolution is strongly associated with the concept of God representing the ultimate. According to many great scientists spirituality is one of the most challenging and fascinating of human experiences to explore and explain. Spirituality adds a new dimension to life, science, art and religion. All human cultures have believed in the existence of spiritual reality in addition to physical reality and a spiritual component within us defined as a soul. If every cause has its effect, and every effect has its cause, an important scientific question is: "What is the purpose or advantage of human possessing spiritual abilities and experiences? Spirituality is constantly evolving and adding new transcendental dimension to human life while God feels like love and evokes harmony, self-fulfilling, happiness, progress and peace providing us with a sense of meaning, purpose, identity and community. Modern neuroscience shows clearly that the health benefits related to spiritual practice which enhances well-being, cognition, communication, and creativity are evident. Person's predisposition to atheism or spirituality seems to be related to the balance in activity between the left and right hemisphere of the brain. The dopamine level in the frontal lobes influences significantly on beliefs in the spiritual realms. Skepticism and disbeliefs are associated with lower levels of dopamine. Frontal lobes provide us with a logical concept of a rational and loving God and limbic brain with an emotionally meaningful experience of God. Taming our selfish brain and confronting "us versus them" mentality is possible through spiritual practice. A universal serenity prayer helps us to accept the things in life that we can't change, to have strength to change the things that we can change, and the wisdom to know difference. God is great for our mental, physical, social (public) and spiritual health. Neuroscience and person-centered and value-based psychiatry offer a well-grounded reason for incorporating spirituality into psychiatrist evaluation, diagnosis, case formulation and therapy as well as into psychiatric training and continuous professional education. As there is no health without mental health so as well there is no metal health without spiritual health. Promotion of public and global mental health is strongly related to the overlapping 5CCs: 1.commitment to a culture of dialogue, peace and respect for all life; 2.commitment to a culture of empathy, human dignity and solidarity; 3.commitment to a episteme, culture of knowledge and truthfulness; 4.commitment to a culture of justice and universal human rights; 5.commitment to a culture of cooperativeness, partnership and friendship. All these CCs are overlapping: Knowledge and power without empathy and ethics are ruthlessness and empathy and ethics without knowledge are folly. As Albert Einstein said "science without religion is lame, religion without science is blind".

Ak. prof. dr. MISLAV JEŽIĆ

Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb, Hrvatska

jezic.mislav@gmail.com

+385 91 4551 065

Biografija

Mislav Ježić (Zagreb, 1952.) završio je studije filozofije i indologije 1977. i lingvistike i grčke filologije 1978. Doktorirao je 1983. s temom o egzegezi rgvedskih himana. Predavao je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1978.-2017., a od 2017. predaje na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti. Predavao je i na Delhijskome sveučilištu 1989.-1990. i na Sveučilištu Harvard 1996.-1997. Kao predsjednik Hrvatskoga filozofskoga društva pokrenuo je *Dane Frane Petriša* 1992. koji su postali najznatniji međunarodni skup HFD-a. Kao indolog, pokrenuo je 1995. svjetsku konferenciju *Dubrovnik International Conference on the Sanskrit Epics and Purāṇas*, koja je 2020. održana deveti put. Od 1992. član suradnik, a od 2000. redoviti je član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. U Akademiji je glavni urednik IV. i V. sveska edicije *Hrvatska i Europa*. Glavni prinosi: istraživanja o genezi vedskoga panteona i dijelova vedskoga korpusa, o hermeneutici vedskih tekstova, povijesno-filološka analiza slojeva upanišadskih i sanskrtskih epskih tekstova (*Kauśītaki, Īśā, Bhagavadgītā, Rāmāyaṇa*), usporednice u staroj indijskoj i helenskoj filozofiji i rekonstrukcija njihovih indoeuropskih izvora. Objavio je šesnaest knjiga, pet auktorskih, četiri u suaktorstvu i sedam kao glavni urednik i suaktor, te preko 130 znanstvenih i stručnih članaka u Hrvatskoj i svijetu.

Može li vjera u jednoga Boga razdvajati?

Sažetak

Vjera u jednoga Boga zajednička je svim abrahamskim religijama. Na teološkoj razini potvrđena je i u nekim drugim religijama poput hinduizma ili mazdaizma. Božja svojstva uvelike se podudarno shvaćaju u teističkim religijama: On je jedan, sveznajući i svemogući, nadsvjetski i sveprisutan, tvorac Neba i Zemlje, svemira i duša. Religije se razlikuju u svetim knjigama, obredima i dogmatskim izričajima. Mnogo se manje razlikuju u vjeri u Boga ili u etičkoj praksi. Gdje prevladava duh, vjera ne dijeli. Gdje prevladava slovo i rabi se da dijeli, religije mogu poslužiti podjeli među ljudima. No prema papi Franji i velikome imamu al-Tayebu, tada se zlorabe.

Can the Faith in one God divide People?

Abstract

The faith in one God is common to all Abrahamic religions. It is attested on the theological level in some other religions too, like Hinduism and Mazdaism. The attributes of the one God are largely corresponding in theistic religions: He is one, omniscient and omnipotent, transcendent and omnipresent, the Creator of Heaven and Earth, of Cosmos and souls. Different religions differ in their holy scriptures, in their rituals and dogmatic formulations. However, they differ much less in the faith in God or in ethics. Where the spirit prevails, the faith does not divide. Where the letter prevails and is used in order to differentiate, religions can be used to divide people. However, according to Pope Francis and to Grand Imam of al-Azhar al-Tayeb, the religions are in such a case misused.

Prof. dr. sc. HRVOJE JURIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
Ivana Lučića 3, HR–10000 Zagreb
hjuric@yahoo.com
+385 (0)91 5789 989

Biografija

Rođen je 1975. u Bihaću (Bosna i Hercegovina), gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Od 1993. do 1998. studirao je filozofiju i komparativni studij hrvatske kulture na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Akademske godine 1998./1999. upisao je poslijediplomski studij filozofije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je doktorirao 2007. godine.

Od 2000. je zaposlen na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta, najprije kao znanstveni novak, a potom i kao mlađi asistent, asistent i viši asistent na Katedri za etiku. 2009. je izabran u znanstveno-nastavno zvanje docenta, 2013. u znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora, a 2019. u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora. Kao gostujući predavač sudjelovao je u izvedbi nastave u okviru preddiplomskih, diplomskih i poslijediplomskih studija na nekoliko drugih visokoobrazovnih ustanova u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini te Austriji, kao i u obrazovnim programima nevladinih organizacija.

Kao znanstveni novak, suradnik-istraživač i voditelj sudjelovao je ili još uvijek sudjeluje u provedbi niza domaćih i međunarodnih znanstveno-istraživačkih projekata.

Od osnivanja, 2013., suradnik je i tajnik Centra za integrativnu bioetiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, čiji je voditelj postao 2018. Od 2014. je suradnik i glavni tajnik, a od 2018. i zamjenik voditelja Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku, koji je proglašen 2014. odlukom ministra znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske te se ostvaruje pri

Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao instituciji nositeljici Centra. Od osnivanja 2017. godine, voditelj je Sveučilišnog centra za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu.

Sudjelovao je s izlaganjima na više od 150 domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova, a osim toga je održao u Hrvatskoj i inozemstvu osamdesetak javnih predavanja o filozofijskim, znanstvenim i društveno-političkim temama, te sudjelovao kao izlagač na brojnim javnim tribinama i promocijama knjiga.

Od 1999. do 2006. bio je pomoćni urednik časopisa *Filozofska istraživanja* i *Synthesis philosophica*, te biblioteke „Filozofska istraživanja" pri Hrvatskom filozofskom društvu, a od 2006. nadalje je zamjenik glavnog i odgovornog urednika navedenih časopisa i biblioteke. Od 1998. do 2004. bio je izvršni urednik biblioteke „Bioetika" u zagrebačkoj izdavačkoj kući Pergamena. Član je uredništva i u nekoliko drugih znanstvenih časopisa. Uredio je više od pedeset programskih publikacija za domaće i međunarodne znanstvene skupove, većinom one u organizaciji Hrvatskog filozofskog društva.

Od 2002. do 2006. godine bio je glavni tajnik, a od 2007. nadalje član Organizacijskog odbora međunarodne znanstveno-kulturne manifestacije *Dani Frane Petrića*, koja se svake godine u organizaciji Hrvatskog filozofskog društva održava u Cresu. Od osnivanja 2002. godine, glavni je tajnik međunarodne znanstveno-kulturne manifestacije *Lošinjski dani bioetike*, koja se svake godine održava u Malom Lošinju u organizaciji Hrvatskog filozofskog društva, Hrvatskog bioetičkog društva i Grada Malog Lošinja. Od 2008. do 2010. godine bio je koordinator međunarodne konferencije *Südosteuropäisches Bioethik-Forum / Southeast European Bioethical Forum* (Opatija, 2008.; Sarajevo, 2009.; Beograd, 2010.). Uz to je bio član i/ili tajnik organizacijskih i programskih odbora u dvadesetak domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova te predsjednik organizacijskog odbora u trima međunarodnim i jednom domaćem znanstvenom skupu.

Objavio je pet autorskih knjiga i jedan udžbenik te bio suurednik četiriju znanstvenih zbornika. Uz to, objavio je pedesetak znanstvenih članaka i više od dvjesto stručnih, esejističkih i plublicističkih članaka.

Primarno se bavi praktičkom filozofijom, etikom i bioetikom, ali u područja njegova znanstvenog i stručnog interesa također spadaju filozofija tehnike, filozofija prirode, filozofija medija, filozofijska hermeneutika, feministička i rodna teorija, te socijalno-politička problematika.

Religija i revolucija

Sažetak

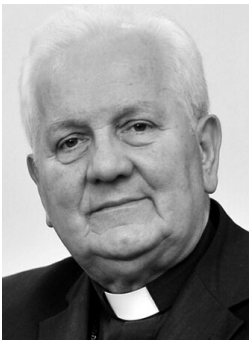
Uobičajeno je mnijenje da revolucionarne i emancipatorske teorije i ideologije marksizma i anarhizma „automatski" isključuju ili „organski" odbijaju sve što je povezano s vjerom (vjerom u Boga) i religioznošću (religijom). Premda neka njihova socijalno-politička „ozbiljenja", osobito u slučaju marksizma (boljševizam, staljinizam, realni socijalizam i slično), daju za pravo takvom mnijenju, postoje brojni primjeri koji ga demantiraju. U ovom ćemo se izlaganju fokusirati na „teologiju oslobođenja" i „kršćanski anarhizam" te ukratko prikazati njihove poglede i u nastavku na to pozabaviti se pojmovima *religije* i *revolucije*, kao i njihovom međupovezanošću.

Religion and Revolution

Abstract

It is a common opinion that the revolutionary and emancipatory theories and ideologies of Marxism and anarchism „automatically" exclude or „organically" reject everything connected with faith (faith in God) and religiosity (religion). Although some of their socio-political „realizations", especially in the case of Marxism (Bolshevism, Stalinism, real socialism, etc.), justify such an opinion, there are numerous examples that refute it. In this paper we will focus on „liberation theology" and „Christian anarchism" and briefly present their views, as well as deal with the concepts of *religion* and *revolution*, and their interconnectedness.

Ak. biskup dr. FRANJO KOMARICA

Biskup banjolučki
Kralja Petra I. Karađorđevića 80
BiH–78000 Banja Luka
tajnikbiskupa@gmail.com
00387-63-791-991

Biografija

Rođeni Banjolučanin (1946.), nakon osnovnog i srednjeg školovanja u domovini, školuje se u Austriji (Innsbruck). Osim teologije studirao je i andragogiju i glazbu.
Svećenik je postao 1972. godine. Promovirao je 1978.
Od 1978.-1986. profesor na Visokoj teološkoj školi (Katolički bogoslovni fakultet) u Sarajevu. Imenovan biskupom 1985. Preuzeo upravu Banjolučke biskupije 1989. godine.
Uz svoje profesorske i biskupske obveze bavio se i pisanjem. Objavio je više stručnih radova – u domaćim i stranim časopisima iz područja pastorala, liturgije, ljudskih prava i crkvene glazbe.
Objavio je zbirku svojih dokumenta napisanih tijekom dramatičnih ratnih događanja (1991.-1995.) „U obrani obespravljenih“, koja je doživjela dva izdanja (1996., 2003.) a prevedena je na engleski, njemački (također dva izdanja) i talijanski jezik.
Povodom njegove nominacije za Nobelovu nagradu (2002.) izdana je knjiga o njemu pod naslovom „Franjo Komarica u obrani čovjekova dostojanstva“.
Njegov (dugi) razgovor s njemačkim novinarom Winfriedom Gburekom izašao je (2015.) kao knjiga pod naslovom: Liebe. Macht. Erfinderisch. Enthüllungen“. Prevedena je na hrvatski (4 izdanja), engleski, francuski, poljski i arapski jezik.
Prepoznat kao „moralna instanca“ dobio je za svoje dosljedno i neumorno mirotvorstvo i karitativno djelovanje tijekom ratnih i svih poratnih godina brojna međunarodna i domaća priznanja i nagrade.
U Biskupskoj konferenciji Bosne i Hercegovine, osim višegodišnjih obnašanja službi predsjednika nekoliko vijeća i komisija, obnašao je u nekoliko mandata

i službu predsjednika Biskupske konferencije. Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je 1992. godine članom Papinskog vijeća za dijalog s nekršćanima.
Aktivno je sudjelovao na brojnim znanstvenim (i drugim) skupovima – poglavito u brojnim zemljama Europe, a i u Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, Peruu, Meksiku, Južnoj Africi te u Južnoj Koreji.

Utjecaj religije na duhovno stanje pojedinca i zajednice

Sažetak

1. Nalazimo se u središtu Banjolučke biskupije, u prostoru njezine Europske akademije. Osnovali smo ju 2005. godine, kao preteču Europskog centra za mir i suradnju, otvorenog prije dvije godine, na izuzetnoj baštini nekoć slavne i za opći civilizacijski i kulturni razvoj ovog grada i kraja velezaslužne crkvene ustanove – trapističke opatije „Marije Zvijezde“, utemeljene prije 153 godine.

Kao „vjerujući“ ljudi – kršćani gradeći na bogatoj tradiciji europskih duhovnih resursa, spremni na dijalog sa sveukupnom suvremenom stvarnošću u kojoj živimo, svjesni smo svoje obaveze da sada i ubuduće konstruktivno doprinosimo svekolikom napretku našeg grada i zemlje.

Trudili smo se i trudimo se ponuditi jedan otvoreni forum za nepristranu i kritičku raspravu o svim aktualnim pitanjima i problemima života, za razmjenu ideja i njihovo interdisciplinarno povezivanje.

Također smo željeli i želimo ukazati na aktualne poremećaje u našem društvu, posebno u pitanju temeljnih ljudskih vrijednosti, u duhu zlatnog načela Drugog vatikanskog koncila: „Istina se ne nameće drukčije, nego snagom same istine koja u isti čas i blago i snažno ulazi u dušu“ (DH 1).

2. Svjedoci smo da je današnja ljudska obitelj – s jedne strane – unutar sebe poremećena, rastrgana, pogođena i uzdrmana konfliktnošću, zlokobnim suprotstavljanjem osobā, skupinā, kategorija, narodā i blokova naroda.

A na drugoj strani – uočavaju se brojni pojedinci, skupine i zajednice s neugasivom težnjom za neprocjenjivim dobrom mira u pravdi.

Među njima se – s pravom – očekuju i nalaze ljudi koji vjeruju u jednog Boga. Među njima su i članovi Crkve. Oni smatraju svojom zadaćom da najprije u sebi samima, pa onda i u drugima oko sebe otkriju tajanstvenu prisutnost Boga. Time su ujedno u stanju otkriti izvor jednog novog načina života, kojim su u stanju mijenjati na bolje i društvo i svijet u kojemu žive. Oni su spremni pokazati na djelu svoju solidarnost s ʿradostima i nadama kao i sa žalostima i tjeskobama

svojih suvremenika' (usp. GS 1). Spremni su na iskren dijalog s drugima iz dubokog respekta prema njihovim religijskim uvjerenjima i tradicijama, prema univerzalnom fenomenu religioznosti koji je od početka povezan s poviješću čovjeka i ljudskog roda.

Današnji istinski vjerujući ljudi osjećaju svu bijedu ispraznih iluzija, kada se Bogu otkazuje „stanarsko pravo" u korist čovjeka, kojega se proklamira novovjekim božanstvom. Osjećaju također i određenu zarobljenost čovjeka od strane napretka tehnike i znanja. Zato se trude oko otkrivanja mudrosti i dalekovidnosti, čime su – i u prošlosti – vjerujući mudri i sveti ljudi darovali čovječanstvu najbolje što su imali i tako dragocjeno doprinijeli njegovom sveukupnom napretku.

Na obzorju čovječanstva se pojavljuje jedna nova civilizacija, koja se bori za svoj identitet, za svoje mjesto u povijesti ljudskog roda. To je civilizacija međusobnog uvažavanja i razumijevanja; poštovanja dostojanstva svakog čovjeka, stvorenog na „sliku Božju"; civilizacija pravde i mira, u kojoj će biti dovoljno prostora za opravdane različitosti među ljudima i narodima; u kojoj će se sporna pitanja rješavati otvorenim, nepristranim dijalogom, a ne konfrontacijama, oružanim sukobima niti primjenom „zakona jačega".

The Influence of Religion on the Spiritual State of the Individual and the Community

Abstract

1. We are located in the center of the Diocese of Banja Luka, in the space of its European Academy. We founded it in 2005, as a forerunner of the European Center for Peace and Cooperation, opened two years ago, on the exceptional heritage of the once famous and for the general civilizational and cultural development of this city and the end of a well-deserved church institution - Trappist Abbey "Marija Zvijezda", founded 153 years ago.

As "believing" people – Christians, building on the rich tradition of European spiritual resources, ready for dialogue with the overall contemporary reality in which we live, we are aware of our commitment to constructively contribute to the overall progress of our city and country nowadays and in the future.

We have tried and are trying to offer an open forum for an impartial and critical discussion on all current issues and problems of life, for the exchange of ideas and their interdisciplinary connection.

We also wanted and want to point out the current disturbances in our society, especially regarding the question of fundamental human values, in the spirit of the golden principle of the Second Vatican Council: "Truth is not imposed in any other way, but by the power of the truth itself, which at the same time enters the soul gently and powerfully" (DH 1).

2. We are witnesses that today's human family - on the one hand - is disturbed, torn apart, affected and shaken by conflict, ominous opposition of persons, groups, categories, peoples and groups of nations.

On the other hand, there are many individuals, groups and communities with an unquenchable desire for the invaluable good of peace in justice.

Among them are rightly expected and found people who believe in one God. Among them are members of the Church. They consider it their task to discover first in themselves, and then in others around them, the mysterious presence of God. In this way, they are also able to discover the source of a new way of life, which makes them able to change for the better the society and the world in which they live.

They are ready to show in action their solidarity with "the joys and hopes as well as with the sorrows and anxieties of their contemporaries" (cf. GS 1). They are ready for a sincere dialogue with others out of deep respect for their religious beliefs and traditions, for the universal phenomenon of religiosity that has been linked from the beginning to the history of man and the human race.

Today's true believers feel all the misery of vain illusions, when God is denied "tenancy" in favor of man, who is proclaimed a modern deity. They also feel a certain captivity of man by advances in technology and knowledge. That is why they strive to discover wisdom and foresight, just like in the past the same was done by believing wise and holy people, who gave to the humanity the best they had, and by that they so valuably contributed to its overall progress.

A new civilization is emerging on the horizon of humanity, fighting for its identity, for its place in the history of the human race. It is a civilization of mutual respect and understanding; respect for the dignity of every human being, created in the "image of God"; a civilization of justice and peace, in which there will be enough space for justified differences between people and nations; in which disputes will be resolved through open, impartial dialogue, not confrontations, armed conflicts or accepting "law of the stronger".

Ak. prof. dr. ASIM KURJAK

Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sveučilište Sarajevo School of Science and Technology, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

asim.kurjak1@gmail.com

+385 91 4512096

Biografija

Rođen 1942. godine. Studirao na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje diplomira 1966. godine. Od 1971-1972. poslijediplomski studij na Sveučilištu u Londonu; 1974. položio specijalistički ispit iz ginekologije i porodništva; 1977. doktorat. Profesor Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Sarajevu.
Profesor Emeritus na sveučilištu Sarajevo School of Science and Technology.
Predsjednik Međunarodne akademije perinatalne medicine.
Predsjednik Internacionalne akademije nauka i umjetnosti u BiH.
Objavio 1.143 znanstvenih i stručnih tekstova. Članci kojima je autor ili koautor citirani su prema podacima Google Scholar baze podataka 14.651 puta; h-indeks 67. Napisao ili uredio 123 knjige što su objavljene na 12 svjetskih jezika i po tome je jedan od najproduktivnijih svjetskih znanstvenika.
Dobitnik mnogobrojnih nagrada: državna nagrada za mlade znanstvenike (1971), Republička nagrada "Ruđer Bošković" za znanstveni rad (1985), Nagrada HAZU "J.J. Strossmayer" za najbolje znanstveno djelo (1990), Nagrada HAZU za medicinsku znanost (1994), Nagrada "Europski krug" (1996), Nagrada "William Liley" za najbolji znanstveni rad iz fetalne dijagnostike i terapije (1998), "Maternity Prize", Nagrada Europske udruge za perinatalnu medicinu za doprinos u području perinatalne medicine (2000), odlikovanje predsjednika RH "Redom Danice Hrvatske s likom Ruđera Boškovića" (2001), visoko odličje Hrvatskog liječničkog zbora "Pavao Čulumović" (2003), Erich Saling perinatal prize (2011), Lifetime Achievement Award, nagrada Međunarodne akademije perinatalne medicine (2015).

Redoviti je član Europske Akademije znanosti i umjetnosti, Međunarodne Akademije za humanu reprodukciju, Akademije znanosti regije Puglia u Italiji i Akademije medicinskih znanosti Katalonije, a počasni je član Američkog instituta za ultrazvuk u medicini i biologiji, te akademik Ruske akademije znanosti. Član Akademije znanosti i umjetnosti Bosne i Hercegovine, te član Bošnjačke akademije znanosti i umjetnosti.
Bivši je predsjednik Akademije medicinskih znanosti Hrvatske (od 2000. do 2005.) i Svjetske udruge perinatalne medicine. Trenutno je predsjednik Međunarodne akademije za perinatalnu medicinu, voditelj Odbora za edukaciju Svjetske udruge perinatalne medicine, osnivač i direktor Ian Donald Škole ultrazvuka u medicini i biologiji.
Glavni urednik časopisa Donald School Journal of Ultrasound in Obstetrics and Gynecology.
Doctor Honoris Causa na Sveučilištima u Banja Luci, Budimpešti, Barceloni, Bukureštu, Ateni, Montevideu, Moskvi, Tomsku, Buenos Airesu, Petrogradu, Moskvi, Tirani, Khartoumu.
Počasni je član 15 međunarodnih udruženja.
Član uredništava nekoliko međunarodnih časopisa.

Znanost i religija - sinergizam a ne skepticizam

Sažetak

Razumijevanje i odgovorno upravljanje složenim odnosima između znanosti i religija bilo je od središnje brige i za znanstvene i za vjerske zajednice tijekom mnogih stoljeća. U novije vrijeme došlo je do napetosti, pa čak i trvenja, osobito u svjetlu tvrdnji nekih znanstvenika da bi znanost trebala dominirati svim oblicima ljudskog iskustva i znanja te da bi se vjerske zajednice trebale smatrati sporednim ili čak bez ikakvog značaja. Neke vjerske zajednice i tradicije su ekstremne u drugom smjeru, odbacujući znanost, na primjer, znanost o evoluciji.

Prvi korak u razumijevanju složenih, ponekad napetih, odnosa između znanosti i vjerskih zajednica je jasno razjasniti prirodu znanosti i njezine granice. Znanost je proces otkrića koji koristi znanstvenu metodu. Znanstvena metoda osmišljena je za odgovorno upravljanje pristranostima u provođenju istraga, u analizi i izvješćivanju o rezultatima istraživanja, te korištenju ovih rezultata kao polazne točke za buduća istraživanja. Cilj je obrazloženje utemeljeno na dokazima u dvije domene. Prvi su prirodni eksperimenti (promatranje prirode, na primjer u znanosti o astronomiji) za opisivanje obrazaca događaja i stvaranje hipoteza o uzrocima tih obrazaca. Druga domena su dizajnirani eksperimenti

(laboratorijska, terenska i klinička istraživanja) za testiranje hipoteza. Rezultati se klasificiraju prema stupnju njihove vjerojatnosti. Istinitost znanstvene tvrdnje je njezin stupanj vjerojatnosti. Istina znanstvenih tvrdnji također je ograničena ograničenim opsegom znanosti: vidljivi, mjerljivi rezultati koji se smatraju dokazima.

Science and Religion - Synergy and not Skepticism

Abstract

It Understanding and responsibly managing the complex relationships between science and religions has been of central concern to both the science and faith communities for many centuries. More recently, there has been tension and even friction, especially in light of the claims of some scientists that science should dominate all forms of human experience and knowing and that faith communities should be considered of secondary or even no significance. Some religious communities and traditions are extreme in the other direction, dismissing science, for example, the science of evolution.

The first step in understanding the complex, sometimes fraught, relationships between science and faith communities is to be clear about the nature of science and its limits. Science is a process of discovery that uses of scientific method. Scientific method is designed to responsibly manage bias in the conduct of investigations, in analyzing and reporting the results of investigations, and in using these results as the point of departure for future investigations. The goal is evidence-based reasoning in two domains. The first is natural experiments (observations of nature, for example in the science of astronomy) to describe patterns of events and generate hypotheses about the causes of these patterns. The second domain is designed experiments (laboratory, field, and clinical research) to test hypotheses. Results are classified by the degree of their probability. The truth of a scientific claim is its degree of probability. The truth of scientific claims is also limited by the limited scope of science: observable, measurable results that count as evidence.

Doc. dr. EMA MAZRAK, docentica

Akademija likovnih umjetnosti, Katedra za teoriju i historiju umjetnosti

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Zmaja od Bosne 62, 71000 Sarajevo

emazrak@gmail.com

00387 61224267

Biografija

Rođena u Sarajevu 1976. godine. Diplomirala na Akademiji likovnih umjetnosti 2000. (Nastavnički odsjek, smjer grafika) i 2007. na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na Katedri za historiju umjetnosti. Godine 2014. brani doktorsku disertaciju pod nazivom „Hvalov zbornik i knjižno slikarstvo srednjovjekovne Bosne na prijelazu XIV. U XV. stoljeće" na Svučilištu u Zagrebu, Odsjek za povijest umjetnosti. Zaposlena na Akademiji likovnih umjetnosti od 2009. na grupi predmeta Historija umjetnosti, a kao spoljna saradnica trenutno angažovana na Filozofskom fakultetu i Akademiji scenskih umjetnosti. Objavila veći broj radova o umjetnosti srednjovjekovne Bosne.

Stećak obelisk iz Gornjih Bakića: reprezentatavni primjer sinteze umjetnosti kršćanstva i islama

Sažetak

U izlaganju će se prezentirati jedan od najreprezentativnijih vertikalnih stećaka iz Gornjih Bakića kod Olova, klasificiran kao *hrišćanski nišan*. Ljepota ovog nadgrobnog spomenika svjedoči o dvije likovne tradicije: kršćanske ikonografije sadržane u plikom reljefu i osmanske supulkralne arhitekture. Ovakve izvrsne sinteze su likovni fenomen vezan za prostor Bosne i Hercegovine u kasnosrednjovjekovnoj umjetnosti šireg konteksta. Analizom skulptorskih motiva i izraza nepoznatog kovača, jasno se uočava kontinuitet vizibilnosti stećka

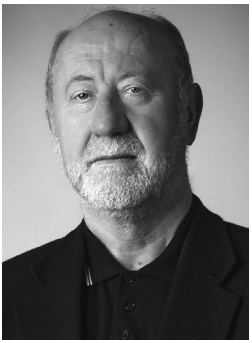
općenito i u hronološkom poretku, a s druge strane njegova specifična forma ukazuje na osmanski tip nadgrobnika čija se pojavnost na ovom prostoru može fiksirati u 15. i 16. stoljeće. Prije svega će se problematizirati pitanja: za koga je ovaj stećak izveden; da li je pokojnik bio pripadnik Pravoslavne, Katoličke ili Crkve bosanske i da li je moguće detektirati konfesionalnu pripadnost pojedinca na osnovu nadgrobnog spomenika unutar umjetnosti stećaka; te na koji način dolazi do „promjene" u oblikovnim vrijednostima stećaka? Sumiranjem dosadašnjih istraživanja i komparativnim analizama dolazi se i do zaključka da na ovakvim odabranim primjerima uočavamo kako umjetnička produkcija ide „korak ispred vremena" u kojem se na osnovu pojavnosti sepulkralne arhitekture tačno može prepoznati kojem vjerskom kontekstu ona pripada.

The Stećak Obelisk from Gornji Bakići: a Fine Representative Example of the Synthesis of Christian and Islamic Art

Abstract

One of the finest standing stećaks from Gornji Bakići near Olovo, classified as a *hrišćanski nišan*, will be on display. The beauty of this sepulchral monument bears witness to two artistic traditions – that of Christian iconography in the bas relief, and that of Ottoman sepulchral architecture. Remarkable syntheses of this kind are an artistic feature associated with Bosnia and Herzegovina in the late mediaeval art of a wider context. Analysis of the sculptural motifs and expression of the anonymous stone mason clearly reveals the continuity of visibility of the stećak in general and in chronological order, while on the other hand its distinctive form points to the Ottoman type of gravestone (*nišan*) the first appearance of which in this part of the world may be dated to the 15th and 16th centuries. The principal questions to be addressed are: for whom was the stećak made; did the deceased belong to the Orthodox, Catholic or Bosnian Church; is it possible to discern the religious affiliation of an individual on the basis of a gravestone within the art of the stećak; and how do "changes" come about in the formal values of stećaks? An overview of the research to date and comparative analysis lead to the conclusion that on such select examples we may see artistic production "outpacing time," in which the exact religious affiliation of the sepulchral architecture can be recognised.

Prof. dr. ANTO MIŠIĆ

Fakultet filozofije i religijskih znanosti - Sveučilište u Zagrebu

Zagreb, Hrvatska

amisic@ffrz.hr

+385989299288

Biografija

Anto Mišić – redoviti profesor u trajnom zvanju na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu (FFRZ). Temeljni studij filozofije i teologije završio u Zagrebu a poslijediplomski studij patrologije i patrističkih znanosti na papinskom sveučilištu Lateran u Rimu. Drugi poslijediplomski studij iz filozofije (magisterij i doktorat) završio je na sveučilištu Gregorijana u Rimu. Nakon habilitacije na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu radio je kao profesor, prodekan i dekan. Na studiju filozofije FFRZ-a predaje filozofske predmete Metafiziku, Filozofiju prirode i Povijest renesansne filozofije. Na studiju religijskih znanosti FFRZ-a predaje predmet *Povijest ranokršćanske književnosti*. Povremeno iz tih predmeta drži seminare i izborne kolegije, piše stručne i znanstvene radove (uneseno u CROSBI). Član je Vijeća Fakulteta filozofije i religijskih znanosti, Matičnog odbora nacionalnog vijeća za znanost za područje humanističkih znanosti – polje filozofija i teologija. Član je Matice hrvatske i uredničkoga vijeća nekoliko znanstvenih časopisa i strukovnih udruga u zemlji i inozemstvu.

Religijske dileme

Sažetak

Čovjek kao *animal rationale* i *religiosum* pristupa stvarnosti na dva načina: razumski – koristeći se pojmovima i religiozni (vjernički) – koristeći se mitom, simbolima i obredima. Od kada je čovjek *sapiens* postoji i govor i dileme o Bogu, koja je čovjek po svojo *metafizičkoj intuiciji* - uvijek postavljao. Filozofski govor o Bogu započinje razmišljanja o Božjoj naravi i vrijednosti religije. Upravo u religijskom (filozofskom) govoru moguće su dileme, njih pak nema u religioznom (vjerničkom) govoru. Filozof traži istinu, vjernik spasenje i u tome se bitno razlikuju. Nije moguće izbjeći da se religija susreće s filozofskim mišljenjem zato što je religija kao i filozofija „ljudsko događanje“, kao jedna od formi ljudskog života i opstanka, a sve ono što se čovjeku „događa“ uvijek je i predmet njegova promišljanja. Zato se čovjek može i mora stalno pitati što je religija, a posebno što je moja religija, koja određuje formu moga života.

Religious Dilemmas

Abstract

Man as an *animal rationale* and *religiosum* approaches reality in two ways: rationally – using concepts, and religiously (faithfully) – using myths, symbols and rituals. Ever since man was sapiens, there has been both dialogue and dilemmas about God, which man, according to his *metaphysical intuition*, has always posed. Philosophical discourse on God begins with reflections on the nature and value of religion. It is in religious (philosophical) speech that dilemmas are possible, but they are not present in religious (faithful) speech. The philosopher seeks the truth while the faithful seeks salvation, and in this they differ substantially. It is impossible to avoid that religion encounters philosophical thought (although they are different), because religion, like philosophy, is a “human event”, as one of the forms of human life and survival, and everything that “happens” to man is always an object of his reflections. That is why one can and must constantly ask oneself what religion is, and especially what my religion is, which determines the form of my life.

Mr ESKO MURATOVIĆ

JU Gimnazija „Stojan Cerović”
Nikšić, Crna Gora
Ul.141 br. II/2. 81400 Nikšić, Crna Gora
e-mail: esko.muratovic@t-com.me
068 869 190

Biografija

Esko Muratović živi i radi u Nikšiću, gdje od 2004. godine kao profesor filozofije, etike i logike predaje u JU Gimnazija „Stojan Cerović.“ Od 2017. godine radi i kao saradnik u nastavi na predmetu Poslovna sociopsihologija na fakultetu za Mediteranske poslovne studije iz Tivta - odjeljenje u Nikšiću. Doktorand je na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Osim filozofije (ontologije i epistemologije), primarno se bavi etikom, ali u područja njegovog naučnog i stručnog interesovanja spadaju filozofska antropologija, filozofska hermeneutika, filozofija medija, sociopsihologija, praktička filozofija, estetičko-kritička, kao i socijalno-politička problematika. U sklopu svog naučno-istraživačkog rada objavio je preko 30 naučnih i stručnih radova, a kao saradnik naučnih i stručnih časopisa, listova, revija, nedjeljnika, u zemlji i inostranstvu objavio je više članaka, recenzija, prikaza i intervjua. U pripremi su dvije knjige iz domena praktičke filozofije: etike i filozofske antropologije.

O etici obzirnosti i humanizmu islama

Sažetak

Po sebi, - etika obzirnosti, jednim dijelom, potenciju humanističke transpoziranosti crpi iz viših normi kulturnih obrazaca društvenih odnosa, kada se sa mišljenjima i postupanjima drugih od nas često traži savjest i akcija u odnosu na promjenljivosti životnih, stvaralačkih i radnih okolnosti, kao i na (ne)ustaljena svojstva individualnih svijesti o načinu usklađivanja etičko-moralnih svjetonazora, usklađujućih sa vrijednostima i opravdavajućih u postupanjima unutar svijeta moralnih fenomena i etičkih djelokruga. S druge strane, etika obzirnosti svoju izvornost duguje i islamskoj etici, koliko u teorijskom ili praktičkom pogledu, toliko u duhovnom i svjetovnom smislu. Ova se ethosnost u jedinstvu obzirenja i postupaka na cjelovit i univerzalizujući način dotiče svega onog što je suprotno pretjerivanju u skladu sa islamskim učenjem - da se oslobodimo onog lošeg (harama) bez čega nema obzirnosti, ni prema čovjeku, ni prema Bogu, kada se pri zauzimanju moralnog stava imaju u vidu sve moralne reperkusije u svijetu života usmjerene prema pravdi, jednakosti i dobru, da bi se kroz etičko razabiranje i moralno rezonovanje unutar društvenih aspekata objektiviranih pogleda na svijet, uključivanjem slobode u djelovanju - kroz rad i stvaralaštvo, dolazilo do moralno-etičke esencijalizacije svjetovno-vrednosnog normiranja u interpersonalnim odnosima.

Obraćajući se čovjeku i njegovom ljudskom svijetu, humanizam islama sa temeljnim izvorištima unutar humanističke aksiomatie Objave, svoju metodsko-djelatnu i praktičko-ethosnu puninu iskušava u saupućenosti vitalističkog i duhovnog formatiranja etike obzirnosti. Iz takve se društveno-moralne klime treba govoriti i o potrebovanju novih formi solidarnosti među ljudima koje počivaju, ne samo na pokretačku moć dobročinstava neupravljenog na posljedice djelanja, već prevashodno na solidarno-čovječan stav i odnos unutar individualnih inicijacija i društvenih relacija. Jedna od teza je da se upravo u etici obzirnosti stvara prostor za oblikovanje dužnosno-odgovornog moralnog djelanja, dočim osjećaj dužnosti i odgovornosti u humanizmu islama proishodi iz najdublje milostivosti čovjekovog bića, kada su upravo vrline dužnosti i odgovornosti imaju nadograditeljski kontekstualizirati u svjetovnom čovjekoljublju, filantropiji i solidarnosti. Stoga se islamski humanizam, kao i svaki real-humanizam, protivi nečovječnom postupanju, ugnjetavanju i iskorištavanju, sa njegovanjem altruizma – nesebičnosti kao neizostavne i bitne individualno-moralne i društveno-praktičke komponente čovječnosti, a koje se ujedno, neuporedivo više odražavaju na moralni, nego u pravni normativitet. To nosi jednu oživotvorenu komplementarnost sa etikom obzirnosti vođenom,

kako pojedinačnim, tako i društvenim potrebama u okviru relacija ´ispravno´ i ´neispravno´, ´treba´ i ´ne treba´, a koje se tiču istinskih moralno-vrednosnih percepcija. Obzirnosne pojave nalažu neophodnost djelovanja u odnosu na različite moralne izazove sa usaglašavanjem, praćenjem i prilagođavanjem, i obzirnost u odnosu na građenje i čuvanje poretka u svijetu. Jer, ethos obzirnosti prebiva u moralno normiranoj svijesti i u plemenitosti koja se može nadalje unaprijediti, upotpuniti, što se u humanizmu islama ogleda u pristupu spoznaje čovjeka i njegovog svijeta sa uvođenjem novih modusa socijalizacije, usljed čega se i sam čovjek mijenja - napreduje, utičući na druge i na sam svijet. Tu je neizostavna dimenzija oblikovanja ljudi u javnoj sferi, a što je davanje značajnog doprinosa principima opšteg dobra i njegovih komponenata. Vrijednosti tako o(p)staju, dok se sama primjena mnogih principa mijenja. Zašto? Upravo iz razloga što se ne mogu činiti dobra bez etičkih obzira u miru, što je ujedno kazivanje o ljudskom dostojanstvu, bez čijeg se snaženja ne može na pravi način odgovoriti na mnoge izazove.

On the Ethics of Consideration and the Humanism of Islam

Abstract

In itself, - the ethics of consideration, in part, draws the potential of humanistic transposition from higher norms of cultural patterns of social relations, when the opinions and actions of others often ask us conscience and action in relation to changing life, creative and work circumstances, as well as (un) established properties of individual awareness of the way of harmonizing ethical and moral worldviews, harmonizing with values and justifying in actions within the world of moral phenomena and ethical scope. On the other hand, the ethics of consideration owes its originality to Islamic ethics, as much in theoretical or practical terms as in spiritual and secular terms. This ethos in the unity of considerations and actions in a holistic and universalizing way touches on everything that is contrary to exaggeration in accordance with Islamic teaching - to get rid of the bad (haram) without which there is no consideration, neither man nor God, when All moral repercussions in the world of life aimed at justice, equality and goodness have in mind the moral attitude, so that through ethical understanding and moral reasoning within the social aspects of objectified worldviews, by including freedom in action - through work and creativity, moral -ethical essentializations of world-value standardization in interpersonal relations.

Addressing man and his human world, the humanism of Islam with fundamental sources within the humanistic axiomatics of Revelation, tests its methodological-practical and practical-ethos fullness in the harmony of vitalistic and spiritual formatting of the ethics of consideration. From such a socio-moral climate, we need to talk about the need for new forms of solidarity among people who rest, not only on the driving force of charity unmanaged by the consequences of action, but also on solidarity-human attitude and relationship within individual initiations and social relations. One of the theses is that it is in the ethics of consideration that space is created for the formation of duty-responsible moral action, while the sense of duty and responsibility in the humanism of Islam stems from the deepest mercy of man, when the virtues of duty and responsibility and solidarity. Therefore, Islamic humanism, like any real-humanism, opposes inhuman treatment, oppression and exploitation, cultivating altruism - selflessness as indispensable and essential individual-moral and socio-practical components of humanity, which are also incomparably more reflected in moral, than in legal normativity. This brings a lively complementarity with the ethics of consideration guided by both individual and social needs within the relations between right and wrong, need and do not need, and which concern true moral and value perceptions. Considerable phenomena dictate the necessity of acting in relation to various moral challenges with harmonization, monitoring and adjustment, and consideration in relation to building and maintaining order in the world.

For, the ethos of consideration resides in morally normed consciousness and in nobility that can be further improved, complemented, which in the humanism of Islam is reflected in the approach to knowledge of man and his world with the introduction of new modes of socialization, as a result of which man himself changes. others to the world itself. There is an indispensable dimension of shaping people in the public sphere, which is a significant contribution to the principles of the common good and its components. Values thus remain, while the very application of many principles changes. Why? Precisely because good cannot be done without ethical considerations in peace, which is at the same time a statement about human dignity, without the strengthening of which many challenges cannot be properly answered. There is an indispensable dimension of shaping people in the public sphere, which is a significant contribution to the principles of the common good and its components. Values thus remain, while the very application of many principles changes. Why? Precisely for the reason that good cannot be done without ethical considerations in peace, which is at the same time a story about human dignity, without the strengthening of which many challenges cannot be properly answered.

Ak. prof. dr. MIJO NIKIĆ

Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove
Zagreb, Hrvatska
Jordanovac 110, 10000 Zagreb
mnikic@ffrz.hr
00385 912233202

Biografija

Dr. sc. Mijo Nikić, svećenik i isusovac, rođen je 18. 02. 1953. u Gornjem Zoviku (BiH). Završio studij filozofije i teologije na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu 1980. Magistrirao je dubinsku psihologiju na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu (1991.). Godine 2002. obranio je doktorsku disertaciju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1992. predavao je na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti predmete: psihologiju, psihologiju religije i povijest religija. Na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu (studij teologije) predaje teološku antropologiju, eshatologiju, mariologiju i sakramente pomirenja i bolesničkog pomazanja. Objavio je više članaka u raznim časopisima. Sudjeluje na domaćim i međunarodnim simpozijima. Održava duhovne vježbe za svećenike i časne sestre te psihološko-duhovne seminare za menadžere o ulozi duhovnosti u upravljanju stresom.

Vjera i fanatizam: psihološko-teološka refleksija

Sažetak

Vjera i fanatizam se nalaze u dinamičkom ekvilibriju. Što je prava vjera jača, to je fanatizam manji i obratno. Istinska vjera podlaže se Bogu kao vrhovnom autoritetu i prihvaća drugoga poštujući njegovo vjersko uvjerenje. Fanatizam ne poštuje ni Boga ni bližnjega. U fanatizmu je vlastiti ja vrhovni autoritet. Fanatični vjernik sumnja u Boga, a tu sumnju ne može podnositi jer mu stvara veliku tjeskobu. Da se oslobodi tjeskobe, upotrebljava obrambeni mehanizam negacije vlastite sumnje i uvjerava sebe da je Božja volja sve ono što čini u svojoj vjeri. U takvom iracionalnom stanju spreman je, iz vjerskih motiva, ubiti one koji ne misle i ne vjeruju kao on. Vjerski radikalizam je dobar i prihvatljiv, a vjerski fanatizam je loš i treba ga odbaciti. Ubijati čovjeka u ime Boga, najveća je nepravda koja se Bogu nanosi. Vjerski fanatici su najčešće emocionalno nezrele osobe. Na koncu autor donosi kriterije autentične vjere koja prelazi u ljubav koja služi drugima.

Faith and Fanaticism: Psychological-theological Reflection

Abstract

Faith and fanaticism are in dynamic equilibrium. The stronger the true faith, the less fanaticism and vice versa. True faith submits to God as the supreme authority and accepts the other respecting his religious beliefs. Fanaticism respects neither God nor neighbor. In fanaticism, one's own self is the supreme authority. A fanatical believer doubts in God, and he cannot bear that doubt because it makes him very anxious. To get rid of anxiety, he uses the defense mechanism of negation of his own doubt and convinces himself that God's will is all he does in his faith. In such an irrational state, he is ready, for religious motives, to kill those who do not think and do not believe like him. Religious radicalism is good and acceptable, but religious fanaticism is bad and should be rejected. To kill a man in the name of God is the greatest injustice done to God. Religious fanatics are most often emotionally immature. In the end, the author brings the criteria of authentic faith that turns into love that serves others.

Dr. sc. Antonio PEHAR

Sveučiište Hercegovina, Fakultet za međunarodne odnose i diplomaciju

Zagreb, Hrvatska

Ljudevita Posavskog 8, 10000 Zagreb

antonio.pehar@gmail.com

+385 99 4645577

Biografija

Docent na Fakultetu za međunarodne odnose i diplomaciju Sveučilišta Hercegovina, Mostar, BiH
https://hercegovina.edu.ba/hr/fakultet-medunarodnih-odnosa-i-diplomacije/
Datum rođenja: 06.09.1966. god.

STRUČNE AKTIVNOSTI:
2021. - Internacionalna akademija nauka i umjetnosti u Bosni i Hercegovini, Razred za humanističke znanosti, suradni član
2004. - Centar za međunarodnu suradnju i razvoj „PRO FUTURO“, Zagreb, Predsjednik
2004. - Atlantsko vijeće Hrvatske, član Nadzornog odbora
2004. - 2006. Hrvatski institut za kvalitetu, glavni tajnik
2002. - Centar za međunarodne studije, Zagreb
2002. - Hrvatsko politološko društvo
Autor monografije “Ustavna demokracija za Bosnu i Hercegovinu” (2012), Beograd: Srpsko politološko društvo i Čigoja, više znanstvenih radova i sudionik brojnih znanstvenih skupova, simpozija, okruglih stolova i tribina u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji

Promocija međureligijskog dijaloga u cilju čuvanja dostojanstva čovjeka na primjeru Deklaracije o ljudskom bratstvu za mir u svijetu i zajednički suživot

Sažetak

Svojevrstan intelektualni pečat kraju 20. stoljeća obilježenog dvama svjetskim ratovima dale su knjige i u njima iznijete teze „Kraj povijesti i posljednji čovjek“ Francisa Fukuyame i „Sukob civilizacija“ Samuela Huntingtona. Francis Fukuyama upućuje na potpuno ostvarenje usavršavanja društvenih odnosa na temeljima „pobjedničke“ ideje liberalizma, a Samuel Huntington naznačava da izvorište budućih sukoba neće imati temelje u ideološkim razlikama već u suprotstavljenosti civilizacija. I uistinu 21. stoljeće počinje sa ekspanzijom neoliberalizma na planetarnoj razini ostavljajući tragove svog pohoda u obliku ekonomskih kriza, ekoloških katastrofa i niza ratova pokrenutih po domino efektu. Samom čovjeku je time nagoviješten mogući povijesni kraj, ali je čovjekovo dostojanstvo potpuno podcijenjeno i poniženo arogancijom vojnih i ekonomskih sukoba izazvanih u ime tobožnjeg skupa ljudskih i demokratskih vrijednosti i prava. Ne manju opasnost po ljudsko dostojanstvo u mirnim dijelovima Svijeta razvijenih demokracija predstavljaju nastojanja „ideoloških pobjednika povijesti“ da se bave kreiranjem početka i kraja čovjekova života počev od genetskog inženjeringa do eutanazije. Izazivačima i tragateljima izvora novih ljudskih sukobljavanja utemeljenih na prodiranju u najintimnije dijelove čovjekova „uma i srca“ odlučilo se odgovoriti glasom iskona. Potiskujući institucionalna religijska učiteljstva i teološke razrade umni i dobronamjerni čelnici islama i katoličkog kršćanstva već od početka 20. stoljeća pokrenuli su inicijative međureligijskog dijaloga, pa u toj niski susreta, uz suglasja i disonancije, došlo se do potpisivanja Deklaracije o ljudskom bratstvu za mir u svijetu i zajednički suživot 04. veljače 2019. godine u Abu Dhabiju od strane velikog imama Al-Azhara Ahmed Al-Tayyeba i pape Franje. Važnost i značaj ove Deklaracije prije svega prepoznajem u nailaženju na otpor u samim religijskim intelektualnim krugovima. Argumentirana unutarreligijska rasprava svakako će doprinijeti razumijevanju same suštine Deklaracije, a onda i doprinijeti boljem međureligijskom djelovanju. Dakle, u prvi plan se ističe - dijalog! Autori Deklaracije priznaju mnoga pozitivna ostvarenja civilizacije, ali i prepoznaju brojne opasne probleme i procese koji narušavaju sklad suživota i samim tim ljudski opstanak. Dehumanizirajući mentalitet u društvenim odnosima kao i u samoj obitelji uzročnik je moralne erozije, pa s toga Deklaracija poziva na

radikalni zaokret prema uspostavi čovječanstva utemeljenom na bratstvu svih ljudi. Deklaracija nudi i način uspostave bratskog suživota i to kroz usvajanje kulture dijaloga, a samim tim međusobnog poznavanja što će dovesti do zajedničke suradnje kao ponašanja. Potpisnici Deklaracije su naglasili da je temelj njihova nastupanja vjera u Boga i zato žele promicati toleranciju, zajednički život i mir. Isti potpisnici u Deklaraciji stavljajući sebe u prvo lice množine ponizno prihvaćaju odgovornost i izražavaju spremnost za pridruživanje političarima i generalima u traženju izlaska iz problema čovječanstva. Oni otvoreno prepoznaju da pretežno kršćanski Zapad boluje od materijalizma, a pretežno muslimanski Istok od tehničke zaostalosti. Upravo na tim boljkama koje su opet povezane s poštovanjem ljudskog prava na dostojanstven život potpisnici Deklaracije nalaze osnovu za dijalog i međusobno nadopunjavanje. Deklaracija naglašava važnu ulogu obitelji kao jezgru društva i čovječanstva, posebnu pozornost posvećuje ženama i potrebu priznavanja njihova prava na obrazovanje, zapošljavanje i ostvarivanje političkih prava, kao i što ističe zaštitu prava starijih, slabijih, invalidnih i potlačenih osoba. Na tom tragu razmatrajući koncept državljanstva koji svakom čovjeku treba omogućiti uživanje pravde predlaže se odbacivanje korištenja izraza „manjina“ koji izaziva osjećaj izoliranosti i inferiornosti. I razmatranje u ovom radu nastoji doprinijeti sazrijevanju dijaloške svijesti i sudionika znanstvenog skupa, a naravno i šire javnosti, na tragu samih autora i potpisnika Deklaracije da ona postane predmetom istraživanja i promišljanja u svim školama, sveučilištima i obrazovnim i odgojnim ustanovama što treba doprinijeti stvaranju naraštaja koji će donositi dobro i mir.

Promotion of Inter-religious Dialogue in order to preserve Human Dignity on the Example of the Document on Human Fraternity for World Peace and Living Together

Abstract

A kind of intellectual stamp to the end of the 20th century marked by two world wars was given by the books and their theses “The End of History and the Last Man” by Francis Fukuyama and “The Clash of Civilizations” by Samuel Huntington. Francis Fukuyama points to the full realization of the improvement of social relations on the basis of the “victorious” idea of liberalism, while Samuel Huntington points out that the source of future conflicts will not be based on ideological differences but on the opposition of civilizations. Indeed, the 21st

century begins with the expansion of neoliberalism on a planetary level, leaving traces of its crusade in the form of economic crises, environmental catastrophes and a series of wars launched by the domino effect. Man himself is thus hinted with a possible historical end, but man's dignity is completely underestimated and humiliated by the arrogance of military and economic conflicts provoked in the name of the so-called set of human and democratic values and rights. No less dangerous to human dignity in the peaceful parts of the World of Developed Democracies are the efforts of "ideological winners of history" to create the beginning and end of human life starting from genetic engineering till euthanasia itself. To the provocateurs and seekers of the sources of new human conflicts based on penetrating the most intimate parts of man's "mind and heart" is decided to respond with the voice of the primordial. Suppressing institutional religious teachings and theological elaborations, intelligent and well-meaning leaders of Islam and Catholic Christianity have been initiating interreligious dialogue since the beginning of the 20th century, so in this series of meetings, with consensus and dissonance, The Document on Human Fraternity for World Peace and Living Together was signed on February 4th, 2019 in Abu Dhabi by Sheikh Ahmed el-Tayeb, Grand Imam of Al-Azhar and Pope Francis of the Catholic Church. I recognize the importance and significance of this Document primarily in encountering resistance in religious intellectual circles themselves. Argumentative intra-religious debate will certainly contribute to the understanding of the very essence of the Document, and then contribute to better inter-religious action. So, in the foreground stands out - the dialogue! The authors of the Document recognize many positive achievements of civilization, but also recognize numerous dangerous problems and processes that disrupt the harmony of coexistence and thus human survival. Dehumanized mentality in social relations as well as in the family itself is the cause of moral erosion, and therefore the Document calls for a radical turn towards the establishment of humanity based on the fraternity of all people. The Document also offers a way to establish fraternal coexistence through the adoption of a culture of dialogue, and thus mutual knowledge, which will lead to joint cooperation as a behavior. The signatories of the Document emphasized that the foundation of their performance is faith in God and that is why they want to promote tolerance, coexistence and peace. The same signatories in the Document, putting them in first person plural, humbly accept responsibility and express a willingness to join politicians and generals in seeking a way out of the problems of humanity. They openly recognize that the predominantly Christian West suffers from materialism and the predominantly Muslim East suffers from technical stagnancy. It is

precisely these ailments, which are again linked with the respect for the human right to a dignified life, where the signatories of the Document find the basis for dialogue and complementarity. The Document emphasizes the important role of the family as the core of society and humanity, pays special attention to women and the need to recognize their right to education, employment and political rights, and emphasizes the protection of the rights of the elderly, weak, disabled and oppressed. In this regard, considering the concept of citizenship, which should enable every person to enjoy justice it is proposed to reject the use of the term "minority", which causes a sense of isolation and inferiority. The discussion in this paper seeks also to contribute to the maturing of dialogue awareness of participants in the scientific conference, and of course the general public, following the authors and signatories of the Document to make it the subject of research and reflection in all schools, universities and educational institutions which should contribute to the creation of a generations that will bring good and peace.

Doc. dr. IVAN PLATOVNJAK, Prof. dr. AHMET TÜRKAN

Faculty of Theology, University of Ljubljana, Slovenia
Ivan.Platovnjak@teof.uni-lj.si
00386 51613373

Biografija

Nakon diplome na Teološkom fakultetu u Ljubljani (1989.) zaređen je za svećenika Mariborske biskupije. Godine 2001. doktorirao je na Institutu za duhovnost Papinskog sveučilišta Gregoriana u Rimu. Od 2005. je v Družbi Jezusovi. Od 2001. predaje na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani i vodi program Naprednih studija duhovnosti.

Područja njegova istraživanja su: kršćanska duhovnost i druge duhovnosti, duhovno iskustvo, asketizam i misticizam, duhovna pratnja, praštanje, duhovnost i religije, kultura, ekologija i ekonomija, duhovnost u palijativnoj skrbi, žalovanje, i sl.

Necmettin Erbakan University Faculty of Theology, Konya, Turkey
ahmet.turkan@erbakan.edu.tr
00905052126663

Biografija

Diplomirao je na Teološkom fakultetu Sveučilišta Necmettin Erbakan 2000. godine. Nakon završene doktorske teze, 2013. godine počeo je raditi na Odsjeku za povijest religija Teološkog fakulteta Sveučilišta Dumlupınar. Obnašao je dužnost prodekana i pročelnika Odsjeka. filozofije i vjeronauke na istom fakultetu. Od 2021. godine radi kao izvanredni profesor na Teološkom fakultetu Sveučilišta Necmettin Erbakan, Odsjek za povijest religija.

Područja istraživanja: istočni kršćani i balkanski kršćani u osmanskom razdoblju, muslimansko-kršćanski odnosi, ahilik u islamskoj kulturi.

Mogućnost izgradnje bratstva i/ili prijateljstva između kršćana i muslimana

Sažetak

Odnosi između muslimana i kršćana kroz povijest su poprimali različite dimenzije. Postoje primjeri mirnih odnosa kao i napetosti. Susret svetog Franje Asiškog sa sultanom Malik-el-Kamilom, pisma i darovi između sultana Abdulhamida II i pape Leona XIII dva su primjera prijateljskih odnosa. Papa Franjo u svojoj enciklici Fratelli tutti potiče sve katolike i druge kršćane da budu

svjesni važnosti izgradnje bratstva ne samo među onima koji vjeruju u Krista, nego i s pripadnicima drugih različitih religija.

Napeti odnosi između muslimana i kršćana zbog mnogih razloga kao što su ratovi, migracije, strah i predrasude vidljivi su nakon proučavanja europske povijesti. Tome također pridonose brojni politički problemi. Međutim, bilo je i razdoblja kada je kultura zajedničkog života bila visoko razvijena. Važno je napomenuti da danas postoje međusobne predrasude između muslimana i kršćana iz mnogo razloga. Kako bismo otklonili ove predrasude, u ovom predavanju će se obrađivati različita pitanja.

U prvom dijelu studije prikazat će se određene negativnosti i istaknuti primjeri dobrih odnosa u povijesti između muslimana i kršćana.

U drugom dijelu bit će naglašena mjesta, odnosno ajeti u Bibliji i Kur'anu koji izražavaju važnost zajedničkog života.

The Possibility of Building Brotherhood and/or Friendship between Christians and Muslims

Abstract

Relations between Muslims and Christians have assumed different dimensions throughout history. There are examples of peaceful relationships as well as tensions. The meeting of Saint Francis of Assisi with Sultan Malik-el-Kamil, letters and gifts between Sultan Abdulhamid II and Pope Leon XIII are two examples of friendly relations. Pope Francis, in his encyclical Fratelli tutti, encourages all Catholics and other Christians to be aware of the importance of building fraternity not only among all those who believe in Christ, but with those who belong to other religions as well.

Tense relations between Muslims and Christians due to many reasons such as war, migration, fear and prejudices are obvious upon examining European history. A number of political problems also contribute. However, there were also periods when the culture of living together was highly developed. It is noteworthy that today there are mutual prejudices between Muslims and Christians for many reasons. In order to eliminate these prejudices, various issues will be addressed in this lecture

In the first part of the study, the negativities will be set aside and the examples of good relations in history between Muslims and Christians will be emphasized.

The second part will emphasize the verses in the Bible and the Qur'an that express the importance of living together.

Doc. dr. SLOBODAN PRODIĆ

Fakultet za evropske pravno-političke studije
Novi Sad, Vojvodina, Srbija
porodicaprodic@gmail.com
slobodan.prodic@gmail.com
+381 63 545 919

Biografija

Osnovne studije: Bogoslovski fakultet SPC Beograd
Magistar istorijskih nauka,
Doktor teologije/ Pravoslavni bogoslovski fakultet, Prešov, Republika Slovačka
Zaposlen kao docent na katedri Religija i politika (Fakultet za evropske pravno-političke studije, Novi Sad)
Honorarni saradnik pri Izdavačkoj kući „Sinaj" Eparhije zvorničko-tuzlanske, Bijeljina, BiH

Politička pozornica kao projekcija bigotizma/Politička instrumentalizacija vere u Boga/Alaha

Saţetak

Na političkoj pozornici BiH, počev od vremena poslednje decenije 20. veka, pa do danas, bigotizam predstavlja lako uočljivu pojavu. Razlog tome, između ostalog, sadržan je u činjenici da je projavljenje verske pripadnosti postalo bitan element u borbi političkih činilaca za dolazak i opstanak na vlasti. Spoljašnja manifestacija religioznosti, koja najčešće nema utemeljenje u ličnom/unutrašnjem osećanju pobožnosti pojednica, postala je svojevrsni deo političkog rituala prvenstveno na masovnim okupljanima kao što su bogosluženja na „velike" praznike. Okrenuti idealizaciji sebe kao političkog elementa, pojedinci bigotizam prihvataju kao sastavni deo svoje političke kampanje. Posmatrajući i analizirajući ovu pojavu, nedosmisleno se stiče utisak da je, kada govorimo o entitetu Republika Srpska, na sceni svojevrsna politička instrumentalizacija vere u Boga.

Political Scene as the Projection of Bigotism / Political Instrumentalization of Faith in God

Abstract

Since the last decade of 20th century, bigotism has been presenting easy to notice phenomenon on political scene of BH. The reason for this is, among other things, that expressing religical belongness became important element for political subjects in order of getting and keeping governance. Physical aspect of religion, which is usually not connected with truly feelings of individuals, became a part of political ritual, especially on mass events, such as the vorships for 'important' holidays. Some political individuals, who are turned into idealisation of themselves as political subject, integrate bigotism into their campaign. By analysing this phenomenon, when we talk about entity Republic of Srpska, we can make an impression that instrumentalisation of faith in God is very common.

Ak. prof. dr. VELIMIR SRIĆA

Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
Trg Milovana Zoričića 23. 10000 Zagreb;
velimir4@velimirsrica.com
385 98 271448

Biografija

Velimir Srića je znanstvenik, istraživač i konzultant u području vođenja, inovacijama i upravljanju promjenama te digitalnoj transformaciji. Diplomirao je elektrotehniku, završio MBA na Sveučilištu Columbia u New Yorku i doktorirao iz upravljanja informacijskim sustavima. Član je Europske akademije znanosti i umjetnosti, gostujući profesor na UCLA u Los Angelesu, na Renmin sveučilištu u Pekingu, u Šangaju, na sveučilištima u Hrvatskoj, Mađarskoj, Austriji, Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Dubaiju i Crnoj Gori. Bio je član vlade Hrvatske i Predsjednik skupštine grada Zagreba. Dobitnik je Fulbright, Ford i Eisenhower stipendija i Ekspert Svjetske banke za upravljanje promjenama. Objavio je 96 knjiga, preko 400 znanstvenih i stručnih radova te preko tisuću kolumni u popularnim časopisima. Osobni web: https://en.velimirsrica.com/

Utjecaj digitalnih tehnologija i vrijednosti na vjerske stavove mladih generacija

Sažetak

Predavanje je usmjereno na prikaz aktualnih trendova u razvoju i primjeni digitalnih tehnologija kao što je robotika, umjetna inteligencija, društvene mreže, mobilni uređaji, dronovi, blockchain, virtualna i proširena realnost. Zatim se analiziraju svjetski trendovi promjena organizacijske kulture i vrijednosti koju donosi digitalizacija na stavove i ponašanje mladih generacija. Predavanje završava prikazom utjecaja digitalne transformacije i njenih vrijednosti na mijenjanje stavova prema crkvi i vjeri u raznim kulturama i zemljama svijeta.

The Impact of Digital Technologies and Values on Young Generations' Religious Attitudes

Abstract

The lecture is aimed at presenting current trends in the development and application of digital technologies such as robotics, artificial intelligence, social networks, mobile devices, drones, blockchain, virtual and augmented reality. Afterwards, the global trends of changes in organizational culture and values that digitalization brings to the attitudes and behavior of young generations are analyzed. The lecture ends with a presentation of the impact of digital transformation and its values on changing attitudes towards the church and religion in various cultures and countries around the world.

Doc. dr. RUSMIR ŠADIĆ

Filozofski fakultet, Univerzitet uTuzli
Tuzla, Bosna i Hercegovina
Zlokovac L/A, 75 000 Tuzla
rusmirsadic@yahoo.com

Biografija

Rusmir Šadić je rođen 1982. u Brčkom. Na Filozofskom fakultetu u Tuzli izabran je u zvanje docenta na užoj naučnoj oblasti *Teorijska filozofija* na Odsjeku Filozofija-sociologija, gdje predaje ontologiju, uvod u filozofiju i filozofiju religije.

Diplomirao je i magistrirao filozofiju na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, da bi zvanje *doktora filozofije* stekao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Također je završio i četverogodišnji diplomski studij na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, gdje 2006. dobiva zvanje profesora islamske teologije. Bavi se metafizikom, savremenom i postmodernom filozofijom a temeljna područja znanstvenog interesa su mu *ontologija*, *filozofija religije i islamska filozofija.*

Glavni je urednik časopisa za filozofiju i religiju *Logos*, te član uredničkog kolegija časopisa za filozofiju medija *In Medias Res*. Član je Hrvatskog filozofskog društva i predsjednik Organizacionog odbora međunarodne naučne konferencije „Religija i društvo“. Izvorne znanstvene i pregledne radove objavljivao je u sljedećim časopisima: *Filozofska istraživanja, Logos, Arhe, Eidos, Znakovi vremena, Sophos i DHS*. U izdanju prestižne naklade Demetra 2019. godine objavio je studiju pod naslovom *Ontologija Mulla Sadra Širazija*.

Od protureligija ka religijskom pluralizmu

Sažetak

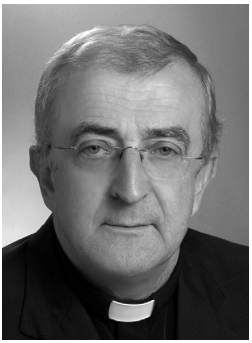
Religija je tokom posljednjih decenija postala jedno od središnjih pitanja koje privlači pažnju znanstvenika i istraživača različitih profila. Prisutnost, značaj i utjecaj religije unutar javnog prostora bit će povod ozbiljnih istraživanja i znanstvenih refleksija iz područja filozofije, sociologije, antropologije i kulturnih studija, što svjedoči u koristg stava kako je religija krajem dvadesetog i početkom dvadeset prvog stoljeća postala jedan od najznačajnijih pojmova i fenomena čiji nesumnjivi "povratak" zahtijeva znanstvenu elaboraciju i revidiranje prethodno zauzetih pozicija glede njenog budućeg važenja. Autor se u ovom radu bavi pitanjem u kojoj mjeri religije nadalje mogu iskoračiti iz pozicije protureligija ka vlastitoj kozmopolitizaciji (ili onome što Peter Sloterdijk naziva "kozmoteizam"), koja bi pokazala spremnost na odustajanje od univeralističkih tvrdnji i osvjetljavanje ideje pluralnosti koja leži u temelju religije kao takve (Abdalkarim Sorush). Konačno, na tragu Ulricha Becka vidjet ćemo kako iskoristiti potencijal religije za nadolazeće vrijeme i podcrtati da je jedino singularno-plurlno biti, kako to pokazuje Jean-Luc Nancy, legitiman način bivanja i mišljenja.

From Counter-Religions to Religious Pluralism

Abstract

Religion has become one of the central issues in recent decades. Religion attracts the attention of scientists and researchers of various profiles. The presence, significance and influence of religion within public space has been the subject of serious research and scientific reflections in the fields of philosophy, sociology, anthropology and cultural studies. This testifies that religion is in the late twenties and early twenties the twenty-first century has become one of the most significant concepts and phenomena whose undoubted „return" requires scientific elaboration and revision of previously held positions regarding its future validity. In this paper, the author asks to what extent religions can further step out of the position of anti-religions towards their own cosmopolitanization (or what Peter Sloterdijk calls „cosmotheism"). This would show a willingness to abandon universalist claims and illuminating the idea of plurality that underlies religion as such (Abdalkarim Sorush). Finally, on the trail of Ulrich Beck, we will see how to harness the potential religions for the coming time and emphasize that the only singular-plural being, how it shows Jean-Luc Nancy, a legitimate way of being and thinking.

Mons. prof. dr. FRANJO TOPIĆ

HKD Napredak i Panevropska unija BiH
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
franjo.topic1@gmail.com

Biografija

Haris Dervišević je docent na Katedri za historiju umjetnosti Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, gdje trenutno obnaša dužnost šefa Katedre. Osim matične institucije, predaje na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i univerzitetskom studiju Dizajn interijera na Univerzitetu Džemal Bijedić u Mostaru. Držao predavanja na Univerzitetu u Lisabonu i Univerzitetu u Gracu. Glavni predmet njegovih istraživanja je islamska umjetnost s fokusom na Bosnu i Hercegovinu. Objavio radove u načnim i popularnim časopisima, kao i u dnevnim, sedmičnim, mjesečnim i online magazinima. Aktivni je član Nacionalnog komiteta ICOMOS Bosne i Hercegovine, član je Vijeća kongresa bošnjačkih intelektualaca, te član Matičnog odbora Bošnjačke zajednice kulture »Preporod«.

Aktualna stajališta Katoličke crkve o međureligijskom dijalogu

Sažetak

Predstavljanje dokumenta iz Abu Dabija 2019 koji su potpisali papa Franjo i imam rektor Al Azhara (Kairo) o Ljudskom bratstvu. Također predstavljanje enciklike pape Franje Fratelli tutti (Svi smo braća i sestre) iz 2020.

Ovaj tekst želi podcrtati aktualna stajališta Katoličke crkve o međureligijskom dijalogu:

Na blagdan sv. Franje Asiškog, u nedjelju, 4. listopada 2020., papa Franjo je hodočastio u Asiz na grob sv. Franje i potpisao novu encikliku (pismo) Svi smo sestre i braća (Fratelli tutti).

Ova enciklika preuzima neke ideje iz dokumenta Ljudsko bratstvo koje su potpisali u Abu Dhabiju 2019. papa Franjo i veliki imam Ahmed al-Tayeb, rektor sveučilišta u Kairu.

Sveti Otac navodi da je mogućnost ljudskog bratstva utemeljena na neotuđivom dostojanstvu svakog čovjeka. Napisao je: ‚Društveno prijateljstvo i sveopće bratstvo nužno zahtijevaju priznavanje vrijednosti svake ljudske osobe, uvijek i svugdje' (Fratelli tutti, br. 108).

Tako veli: ‚Nedostatak brige za ranjive može se sakriti iza populizma koji ih demagoški iskorištava u svoje svrhe ili liberalizma koji služi ekonomskim interesima moćnika' (FT 155). U središtu ove nove politike mora biti dobrotvornost, potaknuta spremnošću na žrtve i otvorenom potrebom da bi se uistinu ujedinilo.

I danas je vjerojatno najvažnije i najteže pitanje odnos Islama i Zapada. Nismo rekli islama i kršćanstva. Mnogi često, pogotovo u islamskim zemljama, izjednačavaju Zapad i kršćanstvo, a to je naprosto netočno. Činjenica jest da na Zapadu žive uglavnom kršćani, ali mnogi od njih s vjerom malo imaju veze. Zapad je danas više kulturološki i civilizacijski kršćanski, a prakticiranje vjere je za većinu zapadnih kršćana sporedna stvar. I nijedna se zapadna zemlja ne ravna po kršćanskim zapovijedima kao što je pitanje abortusa, eutanazije, braka i drugih moralnih pitanja. Nadalje nema službeno u nazivu kršćanske zemlje kao što su npr. Pakistan ili Iran i službeno u nazivu islamske zemlje.

Papa Franjo kao i Ivan Pavao II naglašava: Ne može se ubijati u ime vjere, „jer Bog nema potrebe da bude branjen ni od koga“. Važno je uočiti da enciklika ne poziva samo katolike nego i sve vjernike i sve ljude da rade na miru, pravdi i općem bratstvu. (FT 9).

Current Views of the Catholic Church on Interreligious Dialogue

Abstract

Presentation of the document from Abu Dhabi 2019 signed by Pope Francis and Imam Rector Al Azhar (Cairo) on the Human Brotherhood. Also the presentation of the encyclical of Pope Francis Fratelli tutti (We are all brothers and sisters) from 2020.

This text seeks, underlining the Pope's encyclical, to underline the current views of the Catholic Church on interreligious dialogue:

On the feast of St. Francis of Assisi, on Sunday, October 4, 2020, Pope Francis made a pilgrimage to Assisi to the tomb of St. Francis and signed a new encyclical (letter) We are all sisters and brothers (Fratelli tutti).

This encyclical takes some ideas from the document Human Brotherhood signed in Abu Dhabi in 2019 by Pope Francis and Grand Imam Ahmed al-Tayeb, rector of the University of Cairo.

The Holy Father states that the possibility of human brotherhood is based on the inalienable dignity of every human being. He wrote: 'Social friendship and universal brotherhood necessarily require the recognition of the value of every human person, always and everywhere' (Fratelli tutti, n. 108).

He says: „The lack of care for the vulnerable can be hidden behind populism that demagogically exploits them for its own purposes or liberalism that serves the economic interests of the powerful" (FT 155). At the heart of this new policy must be charity, driven by a willingness to sacrifice and an open need to truly unite.

Even today, the most important and most difficult issue is the relationship between Islam and the West. We did not say Islam and Christianity. Many often, especially in Islamic countries, equate the West with Christianity, and this is simply incorrect. The fact is that in the West there are mostly Christians, but many of them have little to do with faith. The West today is more culturally and civilizationally Christian, and practicing the faith is a side issue for most Western Christians. And no Western country is guided by Christian precepts such as the

issue of abortion, euthanasia, marriage and other moral issues. Furthermore, it is not officially in the name of a Christian country such as Pakistan or Iran and officially in the name of an Islamic country.

Pope Francis, like John Paul II, emphasizes: „One cannot kill in the name of faith," because God has no need to be defended by anyone. „ It is important to note that the encyclical calls not only Catholics but all believers and all people to work for peace, justice and general brotherhood. (FT 9).

Doc. dr. ZORAN TURZA

Hrvatsko katoličko sveučilište, Katedra za teologiju

Zagreb, Hrvatska

Nova ulica 31, Javorje, Prigorje Brdovčeko 10291

099/85-7777-8

Biografija

Zoran Turza rođen je 1978. Godine u Osijeku. Studij teologije završio je 2003. Godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje je i doktorirao 2015. godine. Zaposlen je na Katedri za teologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta na radnom mjestu docent. Oženjen je i otac troje djece. U fokusu njegovog istraživanja je teološka hermeneutika, odnos teologije i ekologije te fenomen oprosta i pomirenja u postkonfliktnim društvima. Autor je nekoliko znanstvenih radova, stručnih publikacija i knjige „Razgovori o Jobu. Filozofski, ekonomski, antropološki i teološki pristup starozavjetnoj Knjizi o Jobu".

Od Schellinga do pape Franje. Kako smo od Schellinga naučili živjeti u poliedru prožetom napetostima.

Sažetak

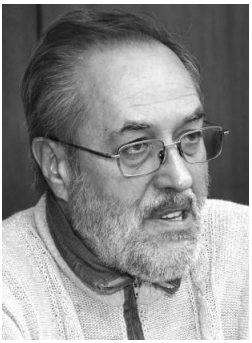
Specifičnosti, sličnosti i različitosti pojedinih vjerskih zajednica predstavljaju u prvom redu bogatstvo ljudske civilizacije. Vjerski nauk se istovremeno definira unutar vjerske zajednice, ali pronalazi i svoju vanjsku formu unutar društva. Taj proces samoodređivanja ima potencijal da postane izvanredan most za povezivanje svih ljudi, ali i potencijal da se zbog različitih zloporaba pretvori u nepremostivu provaliju koja vodi u propast. Papa Franjo predlaže shvaćanje Crkve kao poliedra bez jedinstvenog centra prema kojemu su svi članovi u određenom odnosu. Poliedar omogućava razumijevanje Crkve sastavljene od brojnih i raznolikih centara koji, iako u napetostima i mogućim suprotnostima, ipak odražavaju jedinstvo. Ovaj model Crkve ima svoje korijene u teologiji Tübingenške škole - Johanna Adama Möhlera i Johanna Sebastiana von Dreya - koja je bila pod velikim utjecajem filozofije njemačkog idealizma, posebice Friedricha Schellinga. Model poliedra, ako se izmjesti iz svog izvornog crkvenog konteksta u društveni i međureligijski može polučiti isti učinak: živjeti u jedinstvu unatoč suprotnostima.

From Schelling to Pope Francis. How we learned from Schelling to live in a Polyhedron Imbued with Tension.

Abstract

The characteristics, similarities and differences of individual religious communities represent primarily the wealth of human civilization. Religious doctrines are simultaneously defined within the religious community, but it also finds its external form within the society. This process of self-determination has the possibility to become an extraordinary bridge for connecting all people, but also the possibility to turn into an insurmountable abyss leading to ruin due to various abuses. Pope Francis proposes the understanding of the Church as a polyhedron without a single center according to which all members are in a certain relationship. The polyhedron enables an understanding of the Church composed of numerous and diverse centers which, although in tensions and possible contradictions, nevertheless reflect unity. This model of the Church has its roots in the theology of the Tübingen School - Johann Adam Möhler and Johann Sebastian von Drey - which was influenced by the philosophy of German idealism, especially Friedrich Schelling. The polyhedron model, if shifted from its original ecclesiastical context to the social and interreligious one, can have the same effect: to live in unity despite opposites.

Prof. dr. u. m. LINO VELJAK

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb, Hrvatska

Zagorska 22, Zagreb

+385915663025

+381643841974

lveljak@ffzg.hr

Biografija

Retired full professor of philosophy at University of Zagreb. Published ten books (te last: Introduction to Ontology, The Challenges of our Times) and edited other ten books.

Nužnost primata praktičkoga

Sažetak

Antiteze između kozmocentričkih, teocentričkih, geocentričkih, biocentričkih i antropocentričkih pogleda na svijet ukdaju se posredstvom uspostavljanja primata praktičkoga nasuprot teorijsko-dogmatskom ustrajavanju na određenom nauku. Jednako važi i za protivnosti među zastupnicima različitih teocentričkih svjetonazora odnosno različitih religija i denominacija. Ključ takvog nadmašivanja protivnosti nalazi se u zajedničkoj baštini gotovo svih religija i filozofijskih učenja. Radi se o zlatnom pravilu koje u jednoj mogućoj formulaciji glasi: Postupaj s drugime tako kako bi htio da se s tobom postupa.

Die Notwendingkeit der Priorität des Praktischen

Abstract

Die Ausandersetzungen zwischen kosmozentrischen, theozentrischen, geozentrischen, biozentrischen und anthropozentrischen Weltanschaungen werden durch die Herstellung der Priorität des Praktischen gegenűber theoretisch-dogmatischen Festhalten zur bestimmten Lehre űberwinden. Das gleiche gilt auch fűr die Ausandersetzungen innerhalb Vertreter verschiedenen theozentroschen Weltanschaungen, bzw. verschiedenen Religionen und Denominationen. Der Schlűssel solcher Überwindung wird in der gemeinsamen Erbschaft fast aller Religionen und philosophischen Lehren gehoben. Es geht um die Goldene Regel, die nach einer möglichen Formulation lautet: Behandle andere so, wie du von ihnen behandelt werden willst.

Prof. dr. DŽEVAD ZEČIĆ

Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici
Zenica, Bosna i Hercegovina
Bulevar Kulina bana 28D/4, 72000 Zenica
+38761473673

Biografija

Dževad Zečić rođen je 1952. godine u Modriči gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirao je na Prirodno - matematičkom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Magistrirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Doktorirao je na Odsjeku matematike i fizike Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli. Redovni je profesor na Univerzitetu u Zenici. Oblast njegovog interesovanja je primjenjena matematika, povijest matematike i filozofija matematike. U polju povijesti i filozofije znanosti dao je značajan doprinos u istraživanju utjecaja srednjovjekovne arapske znanosti i filozofije na renesansu u Europi, s naglaskom na udjelu bosanskohercegovačkih i hrvatskih znanstvenika i filozofije u tom procesu. Time je u značajnoj mjeri doprinio istraživanju bosanskohercegovačke i hrvatske filozofske, znanstvene i kulturne baštine..

Znanost i religija - put do cjelovite slike svijeta

Sažetak

Povijesni razvoj fizike kao empirijske znanosti karakterizira promjene njenih osnova i principa. Time fizika dolazi do graničnih situacija koje ona sama ne može riješiti. Njome se ne može dohvatiti istina kao cjelina. Tada fizika traži vezu s matafizikom. Predmet istraživanja više nije priroda po sebi, nego priroda izložena ljudskom postavljanju pitanja. Time čovjek susreće i ovdje sama sebe. "Priroda se voli prikrivati" (Heraklit), dakle priroda se čovjeku i njegovom tehničkom zahvatu objavljuje, a isto tako susteže i prikriva. Kada znanost dođe do granične situacije koju ona sama ne može riješiti da li tada može tražiti istinu kao cjelinu u religiji? Werner Karl Heisenberg, njemački fizičar i dobitnik Nobelove nagrade za fiziku 1932. godine, je rekao: "Prvi gutljaj iz čaše prirodnih znanosti te učini ateistom, ali na dnu čaše, Bog Te očekuje!"

Science and religion - the Path to a complete Picture of the World

Abstract

The historical development of physics as an empirical science is characterized by changes in its bases and principles. This brings physics to borderline situations that it cannot solve on its own. It cannot reach the truth as a whole. Then physics seeks a connection with metaphysics. The subject of research is no longer nature itself, but nature exposed to human questioning. This is how a man meets himself here. „Nature likes to hide" (Heraclitus), so nature reveals itself to man and his technical intervention, and also shrinks and conceals. When science reaches a borderline situation that it cannot solve on its own, can it then seek the truth as a whole in religion? Werner Karl Heisenberg, a German physicist and winner of the Nobel Prize in Physics in 1932, said: „The first sip from a glass of natural science makes you an atheist, but at the bottom of the glass, God is waiting for you!"

Poštovani sudionici simpozija, ovo su linkovi hotela u kojima možete rezervirati smještaj.

HOTEL BOSNA BANJA LUKA
Kralja Petra I Karađorđevića 97, Banja Luka 78000, BiH
00387 51 215 775
info@hotelbosna.com
www.hotelbosna.com
Udaljenost: 450 m od Biskupskog ordinarijata

HOTEL INTEGRA BANJA LUKA
Kralja Petra I Karađorđevića 129, Banja Luka 78000
051 493-420
https://banjaluka.hotelintegra.com/
Udaljenost: 140 m od Biskupskog ordinarijata

HOTEL VIDOVIĆ BANJA LUKA
Ul. Ivana Franje Jukića 11.
Tel: +387 (51) 245 800, 217 217.
Faks: +387 (51) 211 100.
Email: info@hotelvidovic.com
Udaljenost: 1,2 km od Biskupskog ordinarijata

HOTEL JELENA BANJA LUKA
051 329 200
recepcija@hotel-jelenabl.com
www.hotel-jelenabl.com
Udaljenost: 850 m od Biskupskog ordinarijata

ZEPTER HOTEL PALACE BANJA LUKA
+387 51 223 040
info@hotelpalasbl.com
www.zepterhotelpalace.com
viber +38766050648
Udaljenost: 900 m od Biskupskog ordinarijata

HOTEL COURTYARD BY MARRIOTT
051 337-700
info@courtyardbanjaluka.com
Udaljenost: 300 m od Biskupskog ordinarijata

HOTEL TALIJA
Srpska 9
tel. +387 51 349 200
http://www.hoteltalija.com/
info@hoteltalija.com
Udaljenost: 750 m od Biskupskog ordinarijata

Link za rezervaciju i detaljnije informacije:

https://www.booking.com/searchresults.en-gb.html?dest_id=-74381;dest_type=city&&aid=318615;label=Catch_All-EN-131006968241-RA5Mgf8oInGlDJz2i836yAS548793046715:pl:ta:p1:p2:ac:ap:neg:fi:tidsa-1227182643302:lp9062735:li:dec:dm;ws=&gclid=Cj0KCQiA95aRBhCsARIsAC2xvfxK9CPDqa8r3NA4mOsEsd7RShplknniR2Q3UY1ZlofAbku-wE7ad_4aAtRZEALw_wcB

Izdavač: Internacionalna akademija nauka i umjetnosti u Bosni i Hercegovini

Za izdavača: Asim Kurjak

Urednik: Pavo Barišić, Hrvoje Jurić, Sead Alić

Dizajn naslovnice: Amir Ahmetašević i Srećko Brdovčak Mac

Prijelom teksta: Amir Ahmetašević

